

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pravomoci prezidenta České republiky

Matěj Plachý

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Pravomoci prezidenta České republiky*“ zpracoval sám. Veškeré prameny a informace, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Plzni dne 26. března 2019

.....
Matěj Plachý

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval JUDr. Tomáši Pezlovi za jeho odborné vedení mé diplomové práce, za konstruktivní připomínky, rady a za jeho čas. Dále bych rád poděkoval své rodině a snoubence za celkovou podporu.

Obsah

1. Úvod	1
2. Pojem prezidenta ČR	3
2.1. <i>Sídlo a Kancelář prezidenta republiky</i>	4
3. Historie.....	6
3.1. <i>Ústava z roku 1918</i>	6
3.1.1. <i>Prezident republiky</i>	6
3.2. <i>Ústava z roku 1920</i>	7
3.2.1. <i>Prezident republiky</i>	8
3.2.2. <i>Ústavní vývoj v době nesvobody</i>	10
3.2.3. <i>Druhá republika a ústavní vývoj</i>	11
3.2.4. <i>Protectorát Čechy a Morava a ústavní vývoj</i>	12
3.3. <i>Ústava z roku 1948</i>	13
3.3.1. <i>Prezident republiky</i>	14
3.4. <i>Ústava z roku 1960</i>	16
3.4.1. <i>Prezident republiky</i>	17
3.5. <i>Ústava z roku 1968</i>	18
3.5.1. <i>Prezident republiky</i>	19
3.6. <i>Srovnání ústav</i>	21
4. Postavení prezidenta.....	23
4.1. <i>Odpovědnost prezidenta</i>	23
4.2. <i>Přímá volba a její vliv na postavení prezidenta</i>	24
5. Nekontrasignované pravomoci	26
5.1. <i>Jmenování a odvolání předsedy vlády a její členy, přijímání demisí a pověřování vlády</i>	26
5.2. <i>Svolání zasedání Poslanecké sněmovny</i>	27
5.3. <i>Rozpouštění Poslanecké sněmovny</i>	27
5.4. <i>Jmenování soudců Ústavního soudu</i>	29
5.5. <i>Jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu</i>	30
5.6. <i>Odpuštění a zmírnění trestů, zahlazení odsouzení</i>	31
5.6.1. <i>Milost pro Jiřího Kajínka</i>	32
5.7. <i>Podpisování zákonů a právo veta</i>	32
5.8. <i>Jmenování prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu</i>	35

5.9. <i>Jmenování členů Bankovní rady České národní banky</i>	37
6. Kontrasignované pravomoci	39
6.1. <i>Povaha kontrasignace</i>	40
6.2. <i>Zastupování státu navenek</i>	41
6.3. <i>Sjednávání a ratifikování mezinárodních smluv</i>	42
6.4. <i>Přijímání, pověřování a odvolávání vedoucích zastupitelských misí</i>	43
6.5. <i>Vyhlašování voleb do Poslanecké sněmovny a Senátu</i>	44
6.6. <i>Vrchní velitel ozbrojených sil</i>	44
6.7. <i>Jmenování a povyšování generálů</i>	45
6.8. <i>Propůjčování a udělování státních vyznamenání</i>	46
6.9. <i>Jmenování soudců</i>	48
6.10. <i>Nezahájení a nepokračování v trestním řízení</i>	49
6.11. <i>Amnestie</i>	49
6.11.1. <i>Amnestie Václava Klause</i>	50
6.12. <i>Závěrečný dotazník</i>	51
7. Závěr	56
Seznam grafů	58
Seznam tabulek	59
Seznam obrázků	60
Seznam použité literatury a jiných zdrojů	61
Cizojazyčné resumé	67

1. Úvod

Ke své diplomové práci jsem si zvolil téma „*Pravomoci prezidenta České republiky*“. Téma jsem si vybral hned z několika důvodů. Prvním z nich je, že po zavedení přímé volby prezidenta republiky se problematika jeho pravomocí dostává více do povědomí široké veřejnosti. V mediálním prostoru se často objevuje otázka, zda jsou vybrané kroky prezidenta v souladu s Ústavou České republiky. Dalším, pro mě zajímavým aspektem je rozdělení národa na prezidentovy příznivce a odpůrce, a to mnohem více, než když volba prezidenta republiky probíhala na společné schůzi obou komor Parlamentu České republiky. Rád bych oběma skupinám nastínil, jaké pravomoci prezident republiky doopravdy má, jak s nimi může nakládat a jestli jeho postupy, rozhodnutí či vyjádření jsou ústavně konformní. Posledním důvodem výběru tématu je má osobní záliba v ústavním právu a sledování novinek, aktualit a změn v ústavním prostoru.

Úvodem své diplomové práce bych se rád věnoval samotnému výkladu pojmu prezidenta republiky, aby bylo bez sebemenších pochybností jasné, či pravomoci jsou řešeny. V této kapitole bych rád poukázal na požadavky, které prezident republiky musí splňovat, aby mohl zastávat úřad hlavy státu, na způsob jeho volby a na další informace týkající se nejvýše postaveného ústavního činitele.

Ve druhé kapitole bych rád prozkoumal historii československých ústav od Prozatímní ústavy z doby vzniku samostatné československé republiky až po socialistickou ústavu z roku 1968. V této souvislosti budu sledovat, jaké byly na prezidenta republiky kladené požadavky, kým a za jakých podmínek byl volen a jaké pravomoci mu v té době účinná ústava přiznávala. Mimo jiné zabrousím i do základních historických souvislostí, které se pojí s jednotlivými obdobími. Na závěr této kapitoly uvedu dvě srovnávací tabulky týkající se pravomocí prezidenta v rámci jednotlivých československých ústav.

Třetí kapitola bude věnována postavení prezidenta republiky v českém právním řádu. Konkrétně se zaměřím na jeho politickou a právní odpovědnost, zamyslím se i nad tím, jaký vliv mělo zavedení přímé volby prezidenta na jeho postavení.

V posledních dvou kapitolách budou podrobně rozebrány současné pravomoci prezidenta republiky dle Ústavy České republiky. Nejprve přiblížím nekontrasigované pravomoci, neboli ty, ke kterým prezident republiky

nepotřebuje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena. Spolu s výše uvedeným bych rád poukázal na nejznámější kauzy, které se nekontrasignovaných pravomocí týkají. V podobném duchu bych zhodnotil i pravomoci kontrasignované, ke kterým prezident republiky potřebuje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena.

Závěrem své diplomové práce bych rád vyhodnotil dotazník, který rozešlu k vyplnění široké veřejnosti. V dotazníku hodlám pokládat otázky ohledně názoru spoluobčanů týkající se přímé volby a pravomocí prezidenta republiky. Dále mě bude zajímat, zda by některé pravomoci prezidentovi republiky odebrali či přidali, a jestli by některé současné pravomoci nějakým způsobem upravili.

2. Pojem prezidenta ČR

Pojem prezident pochází z latinského sousloví *prae sedere*, což v překladu znamená předsedat.¹ Prezident je samostatný orgán, který zpravidla zaujímá formálně nejvyšší místo v hierarchii orgánů státu a plní úkoly a funkce vymezené mu právní řádem.²

Pojem prezident České republiky vychází z ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, (dále jen „Ústava ČR“), kde se tímto pojmem zabývá hlava třetí – moc výkonná, články 54–66. Prezident České republiky je hlavou státu, volenou v přímých volbách plnoletými občany České republiky.³ Tento způsob volby existuje v České republice od roku 2012, díky přijetí zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů. Dříve byl prezident republiky volen nepřímou, Parlamentem ČR na společné schůzi obou komor.⁴ Volba prezidenta se koná tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého práva v posledních 60 dnech volebního období úřadujícího prezidenta republiky.⁵

Ústava ČR podmínky volitelnosti prezidenta České republiky nestanovuje přímo, nýbrž odkazem, že prezidentem republiky může být zvolen pouze občan ČR, který je volitelný do senátu. Jedná se tedy o osobu starší 40 let. Tato věková hranice se historicky vyvíjela. V letech 1920 – 1960 byl minimální věk pro kandidáta na prezidenta 35 let, v letech 1960 – 1992 byl minimální věk pro kandidáta pouze 21 let, jelikož musel splňovat podmínky pro volbu do československého parlamentu.⁶ Další nutnou podmínkou je, že prezidentský kandidát musí mít občanství České republiky.⁷ Není stanoveno, jak dlouho musí české občanství trvat, není ani zakázáno, aby prezident České republiky měl i občanství jiného státu. Tato situace by ovšem mohla být nežádoucí, pokud by prezident České republiky s funkcí vrchního velitele českých ozbrojených sil musel nastoupit do vojenské služby v cizím státě, jehož by byl také občanem. Poslední podmínkou je, že nemůže být zvolen kandidát, který byl prezidentem

¹ KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.

² PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Linde, 1998. ISBN 80-7201-141-3

³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁴ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

⁵ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁶ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

⁷ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. ISBN 978-80-210-4520-0

v předchozích dvou volebních obdobích. Toto omezení má zabránit možnému zneužití moci dlouhodobým výkonem funkce. Je ale zvláštní a možná ne úplně domyšlené, že Ústava ČR podobným způsobem neomezuje opakování funkce premiéra, který disponuje v naší republice parlamentního typu ve srovnání s prezidentem daleko větší mocí.⁸ Dle mého názoru není v dnešní době, kdy funkce prezidenta republiky nezávisí na politickém rozložení sil v Parlamentu České republiky, zapotřebí, aby prezident republiky nemohl být zvolen i víckrát jak dvakrát za sebou. Mnohem důležitější pojistkou pro fungování demokratického státu je, že volební období prezidenta ČR je nastaveno na pět let a lid má možnost po této době v demokratických volbách zvolit jiného kandidáta.

2.1. Sídlo a Kancelář prezidenta republiky

Sídlo prezidenta republiky není stanoveno v žádném ústavním zákoně. Vychází nepřímě z ustanovení § 3 zákona č. 114/1993 Sb., o Kanceláři prezidenta republiky,⁹ kde je uvedeno, že: „*Kancelář vykonává právo hospodaření k nemovitému majetku České republiky tvořícímu areál Pražského hradu, k zámku Lány a k ostatním nemovitostem tvořícím s nimi jeden funkční celek a pečuje o ně jako o sídlo prezidenta republiky.*“¹⁰

Tento zákon rovněž upravuje postavení Kanceláře prezidenta republiky a její právní vztahy. Kancelář prezidenta republiky obstarává záležitosti, které souvisí se dvěma okruhy:

- s výkonem pravomoci prezidenta republiky stanovených Ústavou ČR, ústavními zákony a zákony,
- s protokolárními povinnostmi a veřejnou činností prezidenta republiky.

V čele Kanceláře stojí její vedoucí, kterého jmenuje a odvolává prezident republiky.¹¹ Prezident republiky dále stanoví vnitřní organizaci Kanceláře prezidenta republiky a okruh vedoucích pracovníků, kde disponuje s pravomocí je jmenovat a odvolávat.¹² Jeho úkolem je činit právní úkony ve věcech týkajících se Kanceláře prezidenta republiky navenek, řídit a kontrolovat činnost Kanceláře

⁸ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

⁹ Zákon č. 114/1993 Sb., o Kanceláři prezidenta republiky

¹⁰ Ustanovení § 3 zákona č. 114/1993 Sb., o Kanceláři prezidenta republiky

¹¹ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. 2., podstatně rozš. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2008-. Vysokoškolské právní učebnice. ISBN 978-80-7201-694-5

¹² Zákon č. 114/1993 Sb., o Kanceláři prezidenta republiky

a odpovídat za ni. Dále schvaluje vnitřní předpisy Kanceláře, podává návrh rozpočtu kapitoly Kanceláře, zřizuje podřízené příspěvkové organizace a schvaluje jejich organizaci. V současné době zastává tuto funkci Ing. Vratislav Mynář.¹³

¹³ Vedoucí Kanceláře prezidenta republiky. *www.hrad.cz* [online]. [cit. 2019-2-17]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/kancelar-prezidenta-republiky/organizacni-struktura>

3. Historie

V této kapitole bych se rád věnoval všem ústavám a ústavnímu vývoji od vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918. Mým cílem je popsat požadavky na prezidenta republiky, způsob jeho volby a jeho pravomoci, které mu jednotlivé ústavy v minulosti dávaly. Dále bych rád zdůraznil historické souvislosti a zmínil bych se rovněž i o některých historických zajímavostech.

3.1. Ústava z roku 1918

Ústava z roku 1918, označovaná jako Prozatímní ústava, byla přijata Národním výborem dne 13. listopadu 1918 jako zákon pod číslem 37/1918 Sb. Prozatímní ústava předpokládala existenci tří nejvyšších orgánů, a to Národního shromáždění, prezidenta republiky a vlády. Základním účelem Prozatímní ústavy bylo dát nově vzniklé republice základní zákon, ve které by byly v hlavních rysech upraveny principy fungování nejvyšších správních orgánů.¹⁴

3.1.1. Prezident republiky

Prezident republiky se v Prozatímní ústavě řeší v ustanoveních § 7-12. Prezident republiky byl hlavou státu, kterého volilo Národní shromáždění. K jeho volbě bylo zapotřebí, aby byla přítomna nadpoloviční většina poslanců a k následnému jeho zvolení musela být pro jeho volbu dvoutřetinová většina přítomných poslanců. Úřad prezidenta republiky trval do doby, kdy podle konečné ústavy bude zvolena nová hlava státu. Prozatímní ústava zakotvila zásadu, že prezident republiky není trestně odpovědný, a že k vládním úkonům, které prezident vykoná, musí být kontrasignováno odpovědným členem vlády. Prezidentovy pravomoci byly rozděleny do šesti, respektive sedmi bodů a to, že prezident republiky:¹⁵ „

1. *„zastupuje stát navenek,*
2. *je nejvyšším velitelem vojska,*
3. *přijímá vyslance,*
4. *vypovídá podle usnesení Národního shromáždění válku a předkládá mu sjednaný mír ku schválení,*
5. *jmenuje důstojníky, státní úředníky a soudce počínaje VI. třídou hodnostní nahoru,*

¹⁴ Československé dějiny státu a práva (1918-1945). Brno: Doplněk, 1991. ISBN 80-210-0346-4

¹⁵ Zákon č. 37/1918 Sb., o prozatímní ústavě

6. *má právo prominout nebo zmírnit tresty i právní následky trestního činu, odsouzení nebo trestu, jakož i nařídit, aby trestní řízení nebylo zahájeno, anebo zahájené trestní řízení aby bylo zastaveno.*¹⁶

Mimo výše vyjmenované pravomoci bylo v následujícím článku zakotveno suspenzivní právo veta, které dovolovalo prezidentovi republiky vrátit schválený zákon Národnímu shromáždění do 8 dnů po usnesení k novému projednání. Národní shromáždění mělo možnost prezidenta republiky přehlasovat. Přehlasováním by nastala situace, že daný zákon je schválený a musí být vyhlášen.¹⁷

Pravomoci prezidenta republiky byly dle Prozatímní ústavy velmi slabé, jelikož prezidentovi nebyla ústavou přiznána žádná výkonná moc či neměl právo promluvit na Národním shromáždění. Proto byl vydán zákon č. 271/1919 Sb., kterým byla Prozatímní ústava novelizována ve prospěch prezidenta republiky.¹⁸ Novelou bylo stanoveno, že jmenování členů vlády bylo odňato Národním shromáždění a bylo vyhrazeno prezidentu republiky. Další z přidanych pravomocí prezidentu republiky bylo, že se mohl zúčastnit a předsedat schůzím vlády nebo že má právo si vládu či jednotlivého člena vlády pozvat k osobní schůzce.¹⁹

3.2. Ústava z roku 1920

Ústava z roku 1920 je první celkovou a definitivní ústavou československého státu, jejímž prvotním autorem byl pan profesor Jiří Hoetzel. Byla přijata prozatímním parlamentem 29. února 1920. Jelikož byla složena z více právních předpisů, bývá označována jako polylegální, kde vedle vlastního textu ústavy působila preambule a uvozovací zákony. Prvním zákonem, ze kterého ústava vycházela, byl zákon č. 11 o zřízení samostatného státu československého z roku 1918. Na tento zákon bezprostředně navazoval zákon o prozatímní ústavě z listopadu 1918, který byl dvakrát novelizovaný – v březnu a v květnu roku 1919.²⁰ Z výše uvedených zákonů vycházel Zákon ze dne 29. 2. 1920 publikovaný ve Sbírce zákonů pod číslem 121, kterým byla Ústavní listina Československé

¹⁶ Ustanovení § 10 zákona č. 37/1918 Sb., o prozatímní ústavě

¹⁷ Zákon č. 37/1918 Sb., o prozatímní ústavě

¹⁸ JANÁK, Jan a Zdeňka HLEDÍKOVÁ. Dějiny správy v českých zemích do roku 1945. Praha: Státní pedagogické nakl., 1989. ISBN 80-04-21189-5

¹⁹ Zákon č. 271/1919 Sb., kterým se mění zákon o prozatímní ústavě

²⁰ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5

republiky uvozena. Poslední ze zmiňovaných zákonů se následně stal zákonem základním – Ústavou Československé republiky.²¹ Formálně byla Ústava z roku 1920 rozdělena do 6 hlav s celkovým počtem 134 paragrafy.²²

Za nejdůležitější a nejvýraznější vlastnost této ústavy je třeba považovat její demokratická povaha, jelikož patřila mezi nejvíce demokratické ústavy z mezidobí světových válek. Moc rozdělovala stejně jako současná ústava, tj. na moc zákonodárnou, představovanou dvoukomorovým parlamentem, vládní a výkonnou, rozdělenou mezi prezidenta republiky a vládu, a soudní, reprezentovanou soustavou nezávislých soudů.²³ Dále se ve své práci budu zabývat Hlavou třetí, která upravovala moc vládní a výkonnou. Byla rozdělena na tři skupiny – Prezident republiky, Vláda, Ministerstva a nižší správní úřady.

3.2.1. Prezident republiky

Prezident republiky stál v čele státu, byl volen na společné schůzi obou sněmoven Národního shromáždění na roků 7 s tím, že nikdo nemohl být zvolen víckrát než dvakrát za sebou. Výjimkou byl první československý prezident, T. G. Masaryk, který byl zvolen dokonce čtyřikrát za sebou, protože jako první prezident mohl být zvolen neomezeně mockrát za sebou, což bylo zakotveno přímo v ústavě v článku 58. Začátek volebního období se počítá ode dne, kdy nově zvolený prezident vykonal slib podle ustanovení § 65 ústavní listiny, ve kterém slibuje na svoji čest a svědomí, že bude dbát blaha republiky i lidu a šetřiti ústavních a jiných zákonů.²⁴ Jak bylo zmíněno výše, prezidentem se mohl stát kandidát, který dosáhl věku 35 let. Další z podmínek je, že prezidentem republiky se může stát pouze státní občan československé republiky, který je volitelný do Poslanecké sněmovny a Senátu.²⁵ Stejně jako je tomu nyní, nebyl prezident ze svého úřadu jakkoliv odpovědný. Tehdejší parlament rovněž neměl žádnou možnost prezidenta odvolat.²⁶ Prezidenta volila Poslanecká sněmovna a Senát na společné schůzi, kde byla potřeba nadpoloviční účast všech poslanců a senátorů a

²¹ MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1

²² VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA. Politický systém České republiky: historie a současnost. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-893-7

²³ MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1

²⁴ PEŠKA, Zdeněk. Komentované zákony Československé republiky – Československá ústava a zákony s ní související. 1. díl, vyd. Praha: Československý kompas, 1935

²⁵ WEYR, František: Československé právo ústavní, Praha: Melantrich a. s. 1937

²⁶ MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1

ke zvolení bylo třeba tři pětiny hlasů přítomných poslanců a senátorů. Prezident mohl být trestně stíhaný pouze za velezradu, kde jako jediný možný trest byla ztráta úřadu. Na rozdíl od dnešní žaloby za velezradu, kterou podává Senát a rozhoduje o ní Ústavní soud, v této době žalobu podávala Poslanecká sněmovna a rozhodoval o ní Senát.²⁷

Jelikož prezident nebyl ze své funkce odpovědný, vyžadovalo se, aby byl každý úkon jeho moci spolupodepsán (kontrasignován) odpovědným členem vlády. Ten tím přebíral za neodpovědného prezidenta odpovědnost před parlamentem.²⁸

Dle učebnice ústavního práva z roku 1937, je na prezidenta republiky (hlavu státu) nahlíženo jako na nejvyšší a nejdůležitější orgán, bez kterého by daná organizace nemohla fungovat. Aby tento orgán mohl nosit titul nejvyšší a zároveň nejdůležitější, je potřeba prezidentovi republiky přiznat alespoň minimální kompetence určitého druhu, jako je například zastupování státu navenek, uzavírání státních smluv či vrchní vojenské velení. V republikánské formě státu je také důležité, aby se hlava státu spoluúčastnila na zákonodárném procesu ve formě možnosti vetovat určitý zákon.²⁹

Pravomoci prezidenta byly zakotveny v ustanovení § 64 v 11 bodech, a to že prezident republiky:

1. *„Zastupuje stát na venek. Sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Smlouvy obchodní, dále smlouvy, z kterých pro stát neb občany plynou jakákoli břemena majetková nebo osobní, zejména i vojenská, jakož i smlouvy, jimiž se mění státní území, potřebují souhlasu Národního shromáždění. Pokud jde o změny státního území, souhlas Národního shromáždění se dává formou ústavního zákona (čl. I. uvoz. zák.)*
2. *přijímá a pověřuje vyslance,*
3. *prohlašuje válečný stav, vypovídá s předchozím souhlasem Národního shromáždění válku a předkládá mu sjednaný mír k vyslovení souhlasu*
4. *svolává, odročuje a rozpouští Národní shromáždění a prohlašuje zasedání sněmovny za ukončené,*

²⁷ Ústavní zákon č. 121/1920 Sb., Ústavní listina Československé republiky

²⁸ PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5

²⁹ WEYR, František: Československé právo ústavní, Praha: Melantrich a. s. 1937

5. *má právo vraceti s připomínkami usnesené zákony a podpisuje zákony Národního shromáždění, sněmu Podkarpatské Rusi a opatření výboru podle § 54*
6. *podává ústně nebo písemně Národnímu shromáždění zprávu o stavu republiky a doporučuje mu k úvaze opatření, které pokládá za nutná a účelná,*
7. *jmenuje a propouští ministry a stanoví jejich počet,*
8. *jmenuje vysokoškolské profesory vůbec, dále soudce, státní úředníky a důstojníky, počínajíc VI. hodnostní třídou,*
9. *uděluje dary a pense z milosti k návrhu vlády*
10. *má vrchní velitelství veškeré branné moci,*
11. *uděluje milosti podle § 103“³⁰ – což podle uváděného paragrafu znamená, že má právo udělit amnestii, promíjet nebo zmírňovat tresty a právní následky odsouzení trestními soudy.³¹*

Tímto výčtem prezidentových pravomocí nejsou jeho kompetence zcela vyčerpány. Například další z pravomocí, kterou prezident republiky disponuje je, že ke schválení mimořádných opatření, na kterých se usnese vláda, je třeba schválení prezidenta republiky.³²

Pokud se tedy podíváme na pravomoci prezidenta z Ústavy z roku 1920, všimneme si, že pravomoci, které měl prezident v té době, byly z většiny převzaty i do naší současné Ústavy. I to je jeden z důkazů, jak dobře, kvalitně a demokraticky byla ústava z roku 1920 napsaná.

3.2.2. Ústavní vývoj v době nesvobody

Doba nesvobody trvala necelých sedm let od 30. září 1938 do 4. května 1945. Tento pojem byl založen do ústavního řádu ústavním dekretem prezidenta republiky č. 11/1944 o obnově právního pořádku. Důvodem vyhlášení dekretu v Úředním věstníku Československa bylo rozhodnutí ohledně platnosti předpisů z doby nesvobody v právním řádu Československa. Dekret jasně stanovil, že předpisy, které byly vydané v době nesvobody nejsou součástí československého právního řádu. Československý lid byl zbaven svobody a nemohl podle svých

³⁰ Ustanovení § 64 ústavního zákona č. 121/1920 Sb., Ústavní listina Československé republiky

³¹ Ústavní zákon č. 121/1920 Sb., Ústavní listina Československé republiky

³² WEYR, František: Československé právo ústavní, Praha: Melantrich a. s. 1937

představ a podle své vůle vydávat zákony či jiné právní předpisy.³³ Dobu nesvobody můžeme rozdělit na období Druhé republiky a období Protektorátu Čechy a Morava.

3.2.3. Druhá republika a ústavní vývoj

Druhá republika trvala jen krátkou dobu, a to 167 dní od 1. října 1938 do 14. března 1939.

Vznik doby nesvobody na území Československa byl vyvolán Mnichovskou dohodou. Představitelé Velké Británie, Francie, Německa a Itálie se 29. září 1938 v Mnichově zcela bez účasti zástupců Československé republiky usnesli, že Československo musí Německu, Maďarsku a Polsku odstoupit značnou část svého území – přes 41 tisíc kilometrů čtverečních. Tím byl zredukován počet obyvatel Československa o jednu třetinu.³⁴ Mnichovská dohoda se stala aktem rozbití světové bezpečnosti, aktem, který bezprostředně směřoval k druhé světové válce a znamenal konec suverenity Československa. Podepsáním Mnichovské dohody došlo nejen k porušení Československé ústavy, která v ustanovení § 3 říká, že změna hranic republiky je vázána pouze na souhlas Národního shromáždění, které nebylo ani svoláno, ale také k porušení psaných i nepsaných mezinárodních paktů, dohod i uznávaných zásad mezinárodního práva.³⁵

Tato situace Československu také přinesla zásadní ústavní a politické změny. Dr. Edvard Beneš se po poradě s některými politiky dne 5. října 1938 vzdal funkce prezidenta republiky. Tento úkon nevyžadoval kontrasignaci člena vlády, jelikož se jednalo o osobní úkon prezidenta a ústava s touto možností počítala v ustanovení § 59 ústavní listiny:³⁶ „*Zemře-li president anebo vzdá-li se své funkce ve volebním období, vykoná se nová volba podle ustanovení §§ 56 a 57 na dalších 7 let. Národní shromáždění (§ 38) budiž k tomu konci svoláno do 14 dnů.*“³⁷ V rozporu s ústavou se ale po prezidentově abdikaci Národní shromáždění

³³ PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5

³⁴ PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5

³⁵ GERLOCH, Aleš, Vladimír ZOUBEK a Jiří HŘEBEJK. Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva. Vyd. 4., aktualiz. a dopl. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-077-8.

³⁶ PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

³⁷ Ustanovení § 59 ústavního zákon č. 121/1920 Sb., Ústavní listina Československé republiky

vůbec nesešlo a následující prezident Emil Hácha byl zvolen až 30. listopadu 1938 na společné schůzi Poslanecké sněmovny a Senátu.³⁸

Dne 15. prosince 1938 byla československá ústavnost zlikvidována úplně. Byl přijat ústavní zákon č. 330/1938 Sb. o zmocnění ke změnám ústavní listiny a ústavních zákonů Republiky československé. Tento zákon dával vládě právo po dobu dvou let nahrazovat zákony vládními nařízeními a prezidenta zmocnil vydávat dekrety s mocí ústavy.³⁹

Podobně jako začátek druhé republiky, tak ani její konec absolutně nezáležel na vůli československého lidu, nýbrž na politice Německa. Německo považovalo druhou republiku pouze za přechodnou etapu k naprostému zničení československé státnosti. Na základě rozhovoru Adolfa Hitlera s Jozefem Tisem, předsedou Hlinkovy slovenské lidové strany, slovenský sněm 14. 3. 1939 vyhlásil samostatnost slovenského státu. Prezident Československé republiky, Emil Hácha, se tuto situaci snažil vyřešit přímo s Adolfem Hitlerem a odjel na jednání s ním do Berlína. Ovšem již v době jeho cesty německá vojska překročila hranice Československa. Prezident byl dne 15. 3. 1939 pod nátlakem německých účastníků nucen podepsat protokol o jednání, ve kterém stálo, že v zájmu pořádku, klidu a míru české země s českým národem vkládá osud s plnou důvěrou do rukou vůdce Německé říše. Hácha neměl žádná ústavní oprávnění (a to ani v případě kontrasignace členem vlády) k podepsání takové listiny, která znamenala zánik Československa i jeho prezidentského úřadu. Tento akt proto nebyl platný a neuznaly ho ani velmoci jako USA, Sovětský svaz, Velká Británie či Francie. Tyto státy tento akt naopak braly jako porušení Mnichovské dohody.⁴⁰

3.2.4. Protektorát Čechy a Morava a ústavní vývoj

Výnosem německého vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera ze dne 16. 3. 1939 byl zřízen Protektorát Čechy a Morava. Jednalo se o jednostranný nařizovací akt Německa⁴¹ vydaný pod číslem 75/1939 Sb. o Protektorátu Čechy a

³⁸ Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: Stenoprotokol, středa 30. listopadu 1938 [online]. [cit. 2019-3-3]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/psse/stenprot/002schuz/s002001.htm>

³⁹ GERLOCH, Aleš, Vladimír ZOUBEK a Jiří HŘEBEJK. Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva. Vyd. 4., aktualiz. a dopl. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-077-8.

⁴⁰ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

⁴¹ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

Morava s politickým cílem likvidace Československa. Tento nařizovací akt byl přijat bez jakéhokoli přijetí dosavadního nejvyššího státního orgánu Československa.⁴²

Výnos Adolfa Hitlera v čl. 3 uváděl, že Protektorát Čechy a Morava je autonomní a že se spravuje sám. Ovšem tato autonomie byla podmíněna tím, že při výkonu své autonomní a samostatné správy potřebuje hlava této autonomní správy důvěru vůdce a říšského kancléře, tedy Adolfa Hitlera. Představitelem a zástupcem říšského kancléře byl říšský protektor v Čechách a na Moravě se sídlem v Praze.⁴³

Pojem protektorát, z latinského *protectio*, znamená pokrytí či ochrana – jednomu státu je poskytována ochrana státem jiným.⁴⁴ Ovšem skutečný obsah výnosu právně ani fakticky pojmu protektorátu neodpovídal. Termín protektorát pouze zakrýval diktaturu a nadřazenost německé říše.

V protektorátu Čechy a Morava působily orgány dvojího typu. První z nich jsou orgány autonomní správy neboli orgány Československa. Orgány autonomní správy byli ovšem podřízeny druhému typu orgánů, který se vyskytovali na našem území, a to orgánům říšským. Autonomní orgány Československa byly upraveny pouze zákony a předpisy říšskými. Mimo zákonů a předpisů byli podřízené orgány řízeny nespočtým množstvím příkazů z německé říše. Orgány autonomní správy – hlava autonomní správy a vláda protektorátu ztratili v této době funkci politické reprezentativnosti. Hlavou autonomní správy byl prezident, Emil Hácha, který byl velmi loajální vůči Adolfu Hitlerovi, což potvrzuje i situace v době po atentátu na Reinharda Heydricha, v době největšího nacistického teroru, kdy přestal vyvíjet jakoukoliv činnost ve prospěch československého národa.⁴⁵

3.3. Ústava z roku 1948

Ústava z roku 1948 je první totalitní ústavou na našem území, která byla schválena všemi přítomnými poslanci (246) Národního shromáždění, a následně

⁴² MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1

⁴³ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

⁴⁴ GERLOCH, Aleš, Vladimír ZOUBEK a Jiří HŘEBEJK. Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva. Vyd. 4., aktualiz. a dopl. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-077-8.

⁴⁵ MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1

byla uveřejněna jako ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky, kterou se ruší Ústava z roku 1920. Nejčastěji je tato ústava označována jako Ústava 9. května, protože v tento den byla schválena.

Ústava 9. května si zachovala některé demokratické rysy. Jednalo se o zachování struktury nejvyšší státních orgánů a parlamentní demokracie – klasickou dělbou moci.⁴⁶ Jinak byla ústava v rozporu mezi ústavním textem, zákony a právní praxí, což vedlo k situaci, že význam ústavy a ústavnosti mezi lidem velmi poklesl a prezident Edvard Beneš ji dokonce odmítl a nepodepsal.⁴⁷

Ústava 9. května se skládala ze tří částí

1. Prohlášení,
2. Základní články ústavy,
3. Závěrečná a přechodná ustanovení.

Úvodní prohlášení bylo velmi důležité, protože obsahovalo a zdůrazňovalo postavení a ideologii československého státu a bylo prohlášeno za nejdůležitější interpretační pomůcku.⁴⁸

3.3.1. Prezident republiky

Prezident republiky byl upraven v ústavním zákoně v kapitole třetí, v paragrafech 67–79. Ustanovení o prezidentu republiky navazovala na ústavu z roku 1920.⁴⁹ Prezidentem republiky mohl být každý občan, který byl volitelný do Národního shromáždění a dosáhl věku pětatřiceti let. Prezident byl volen Národním shromážděním, kdy musela být přítomna nadpoloviční většina všech poslanců a muselo pro jeho zvolení hlasovat minimálně tři pětiny poslanců přítomných. Pokud by ani po druhém kole hlasování nezískal ani jeden z kandidátů tří pětinovou většinu, konalo by se třetí hlasování mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty z kola druhého, kde by mu na zvolení stačila pouze většina přítomných. Ústava pamatovala i na možnost rovnosti hlasů, kde by poté případně rozhodoval los. Stejně jako v ústavě z roku 1920 byl prezident volen na 7 let a nikdo, až na druhého prezidenta Československé republiky, nemůže být

⁴⁶ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

⁴⁷ GERLOCH, Aleš, Vladimír ZOUBEK a Jiří HŘEBEJK. Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva. Vyd. 4., aktualiz. a dopl. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-077-8.

⁴⁸ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

⁴⁹ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

zvolen víckrát jak dvakrát po sobě.⁵⁰ Prezident nebyl trestně odpovědný, stíhán mohl být pouze pro velezradu, kdy žalobu podávalo předsednictvo Národního shromáždění a samo Národní shromáždění ho mělo soudit. Jediným možným trestem byla ztráta úřadu a schopnosti ho znovu nabýt.⁵¹

Pravomoci prezidenta republiky, kde jakýkoliv úkon moci vládní či výkonné musel být spolupodepsán odpovědným členem vlády, byly stanoveny v ustanovení §74 ve dvanácti bodech, kde prezident republiky:

1. *„zastupuje stát navenek. Sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Politické smlouvy a hospodářské smlouvy obecné povahy, jakož i smlouvy, k jejichž provedení je třeba zákona, vyžadují před ratifikací souhlas Národního shromáždění. Smlouvy, kterými se mění státní území, schvaluje Národní shromáždění formou ústavního zákona (§ 166). Sjednávání mezinárodních smluv a dohod, které nepotřebují souhlasu Národního shromáždění a v nichž se nevymínuje ratifikace, může prezident přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy. Zákon stanoví, kdy lze hospodářské smlouvy obecné povahy provádět ještě předtím, než s nimi Národní shromáždění vysloví souhlas,*
2. *přijímá a pověřuje velvyslance,*
3. *svolává, odročuje a rozpouští Národní shromáždění a prohlašuje jeho zasedání za skončené,*
4. *podpisuje zákony Národního shromáždění a opatření jeho předsednictva podle § 66; má právo vracet zákony s připomínkami,*
5. *může podávat Národnímu shromáždění ústně nebo písemně zprávy o stavu republiky a doporučovat mu k úvaze opatření, která považuje za nutná a účelná,*
6. *jmenuje předsedu i ostatní členy vlády, stanoví počet jejich členů a určuje, který z nich řídí které ministerstvo; odvolává vládu, podá-li demisi, i její jednotlivé odstupující členy,*
7. *má právo být přítomen při schůzích vlády a předsedat jim, zvat vládu nebo její členy k poradám, jakož i vyžadovat od vlády i od jejich jednotlivých členů zprávy o každé věci, která náleží do oboru jejich působnosti. Vyžádanou zprávu může oznámit předsedovi vlády s*

⁵⁰ Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky

⁵¹ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

- připomínkami, aby vláda uvážila, zda je potřeba učinit vhodná opatření,*
- 8. jmenuje všechny vysokoškolské profesory, dále soudce z povolání počínajíc V. stupnicí funkčního služného a důstojníky, jakož i jiné státní zaměstnance, počínajíc 3. platovou stupnicí,*
 - 9. propůjčuje vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán, a udílí československým občanům souhlas k přijetí cizozemských vyznamenání a titulů,*
 - 10. uděluje na návrh vlády čestné dary a čestné platy, jakož i dary a platy z milosti,*
 - 11. má právo udílet amnestii, promíjet nebo zmiřňovat tresty a právní následky odsouzení trestními soudy a nařizovat s vyloučením trestných činů soukromožalobních, aby se soudní řízení trestní nezahajovalo nebo se v něm nepokračovalo. Tato práva mu nepřislušejí, bude-li proti němu zavedeno řízení podle § 78, anebo jde-li o presidenta republiky obžalovaného nebo odsouzeného podle § 78 nebo o členy vlády obžalované nebo odsouzené podle § 91,*
 - 12. má vrchní velitelství branné moci; prohlašuje na základě usnesení vlády válečný stav a vypovídá z rozhodnutí Národního shromáždění válku“.⁵²*

3.4. Ústava z roku 1960

Ústava 9. května byla nahrazena dne 11. 7. 1960 ústavním zákonem č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, známá jako socialistická ústava, která byla přijata čistě z politických a ideologických důvodů – vybudování socialismu.⁵³ Celá ústava, především ale úvodní prohlášení a první dvě hlavy, měla velmi nízkou juristickou hodnotu, která umožňovala svévoli ve výkladu a aplikaci Ústavy.⁵⁴ Socialistická ústava se skládala ze dvou částí, a to z prohlášení a z devíti hlav ústavy.⁵⁵

⁵² Ustanovení § 74 ústavního zákona č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky

⁵³ GERLOCH, Aleš, Vladimír ZOUBEK a Jiří HŘEBEJK. Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva. Vyd. 4., aktualiz. a dopl. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-077-8.

⁵⁴ PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

⁵⁵ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

3.4.1. Prezident republiky

Prezident republiky byl upraven v hlavě čtvrté, v článcích 61-65. Prezidentem republiky mohl být každý občan, který byl volitelný do Národního shromáždění, který nebyl poslancem Národního shromáždění, Slovenské národní rady nebo národního výboru či členem vlády.⁵⁶ Funkce prezidenta republiky ovšem v této době odpovídala spojením funkce s prvním tajemníkem Ústředního výboru Komunistické strany Československé. To byl důvod bezproblémového vztahu nejvyšších státních orgánů, protože téměř všichni vedoucí představitelé byli členy předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československé. Aby byl prezident zvolen, byla potřeba třípětinová většina všech poslanců Národního shromáždění. Ústava jinou možnost zvolení neupravuje, jelikož až do roku 1968 se nikdy nestalo, aby Národní shromáždění nehlasovalo jednomyslně.⁵⁷ Prezident byl volen na období 5 let, přičemž ústava neupravuje problematiku opětovného zvolení. Prezident byl odpovědný ze své funkce Národnímu shromáždění,⁵⁸ ovšem neexistovaly žádné následky z této odpovědnosti ani procesní postupy k dovození odpovědnosti.⁵⁹

Pravomoci prezidenta byly uvedeny v článku 62 (1) demonstrativně, jelikož v článku 62 (2) je napsáno: „*Prezidentu republiky přísluší vykonávat i pravomoci, které nejsou výslovně v ústavě uvedeny, stanoví-li tak zákon*“⁶⁰, ve dvanácti bodech, kde prezident republiky:

1. *zastupuje stát navenek, sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Sjednávání mezinárodních smluv a dohod, které nepotřebují souhlasu Národního shromáždění, může prezident republiky přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy,*
2. *přijímá a pověřuje vyslance,*
3. *svolává zasedání Národního shromáždění a prohlašuje jeho zasedání za skončené,*
4. *podepisuje zákony Národního shromáždění a zákonná opatření jeho předsednictva,*

⁵⁶ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

⁵⁷ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

⁵⁸ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

⁵⁹ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

⁶⁰ Ustanovení čl. 62 (2) ústavního zákona č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

5. *má právo podávat Národnímu shromáždění zprávy o stavu republiky a o závažných otázkách politických, předkládat mu návrhy potřebných opatření a být přítomen schůzím Národního shromáždění,*
6. *jmenuje a odvolává předsedu i ostatní členy vlády a pověřuje je řízením ministerstev a ostatních ústředních orgánů,*
7. *má právo být přítomen při schůzích vlády a předsedat jim, vyžadovat si od vlády a od jednotlivých jejích členů zprávy a projednávat s vládou nebo s jejími členy otázky, které je třeba řešit,*
8. *jmenuje vyšší státní funkcionáře v případech, v kterých to stanoví zákon; jmenuje a povyšuje generály,*
9. *propůjčuje vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán,*
10. *má právo udělovat amnestii, promíjet a zmírňovat tresty uložené trestními soudy a nařizovat, aby se soudní řízení trestní nezahajovalo nebo aby se v něm nepokračovalo,*
11. *je vrchním velitelem ozbrojených sil,*
12. *vyhlašuje na návrh vlády válečný stav a vypovídá na základě rozhodnutí Národního shromáždění válku, je-li Československo napadeno nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení.⁶¹*

3.5. Ústava z roku 1968

Socialistická ústava nakonec platila pouze 8 let, protože v roce 1968 z důvodu politických, společenských a právních změn byl slavnostně přijat Národním shromážděním dne 27. 10. ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci,⁶² jako společný návrh Českého Národního shromáždění a Slovenského Národního shromáždění.⁶³ Pojem federace pochází z latinského slova foedus, což znamená úmluva či svazek, ve kterém byla Česká socialistická republika se Slovenskou socialistickou republikou v rovnoprávném postavení.⁶⁴

⁶¹ Ustanovení článku 62 ústavního zákona č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

⁶² GERLOCH, Aleš, Vladimír ZOUBEK a Jiří HŘEBEJK. Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva. Vyd. 4., aktualiz. a dopl. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-077-8

⁶³ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

⁶⁴ GERLOCH, Aleš, Vladimír ZOUBEK a Jiří HŘEBEJK. Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva. Vyd. 4., aktualiz. a dopl. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-077-8

Ústavní zákon o československé federaci se skládala z úvodního prohlášení, které není jakkoliv označeno a z následných osmi hlav, které čítají celkově 151 článků.⁶⁵

3.5.1. Prezident republiky

Prezident republiky byl v ústavním zákoně o československé federaci upraven v hlavě čtvrté, v článcích 60-65. Prezidentem federativní republiky mohl být každý občan, který byl volitelný do Federálního shromáždění, přičemž nemohl být poslancem jakéhokoliv zastupitelského sboru, členem vlády ani soudcem. K volbě prezidenta republiky bylo zapotřebí získat třípětinovou většinu poslanců Sněmovny lidu, souhlas třípětinové většiny všech poslanců Sněmovny národů zvolených v České socialistické republice a třípětinové většiny všech poslanců Sněmovny národů zvolených v Slovenské socialistické republice.⁶⁶ Volba probíhala tajným hlasováním, což ale nebylo federativní ústavou upraveno. Prezident byl ze své funkce odpovědný Federálnímu shromáždění, ovšem tato odpovědnost, stejně jako u ústavy socialistické, nebyla nijak dále upravena a ani se nepředpokládala možnost brát prezidenta k odpovědnosti.⁶⁷ Volební období bylo pětileté a v Ústavě nebylo opět zakotveno omezení funkčního období hlavy státu.⁶⁸ Důležitým aktem bylo přijetí ústavního zákona č. 50/1975 Sb., kterým se doplnil čl. 64 ústavního zákona 143/1968 Sb., o československé federaci, kde se nově zakotvilo, že pokud prezident republiky není schopen vykonávat svůj úřad delší dobu než 1 rok, má Federální shromáždění možnost zvolit nového prezidenta na nové funkční období.⁶⁹

Pravomoci prezidenta republiky byly uvedeny ve 13 bodech a to, že prezident republiky:

- 1. „zastupuje Československou socialistickou republiku navenek, sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv, ke kterým není třeba souhlasu Federálního shromáždění, může prezident přenést na vládu Československé socialistické republiky anebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy,*

⁶⁵ Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci

⁶⁶ Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci

⁶⁷ PA VLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5-5

⁶⁸ ZDOBINSKÝ, Stanislav a Stanislav MATOUŠEK. Štátné právo ČSSR: celoštátna vysokoškolská učebnica pre právnické fakulty vysokých škôl. Bratislava: Obzor, 1987. Vysokoškolské učebnice (Obzor).

⁶⁹ Ústavní zákon č. 50/1975 Sb., kterým se doplňuje čl. 64 ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci

2. *přijímá a pověřuje vyslance,*
3. *svolává zasedání Federálního shromáždění a prohlašuje jeho zasedání za skončené,*
4. *může rozpustit Federální shromáždění, jde-li o případ uvedený v čl. 44 odst. 5,*
5. *podepisuje zákony Federálního shromáždění a zákonná opatření jeho předsednictva,*
6. *má právo podávat Federálnímu shromáždění zprávy o stavu Československé socialistické republiky a o závažných politických otázkách, předkládat mu návrhy potřebných opatření a být přítomen schůzím sněmoven Federálního shromáždění,*
7. *jmenuje a odvolává předsedu a ostatní členy vlády Československé socialistické republiky a pověřuje je řízením federálních ministerstev a jiných federálních ústředních orgánů a státním tajemníkům určuje v kterém federálním ministerstvu působí,*
8. *má právo být přítomen při schůzích vlády Československé socialistické republiky a předsedat jí, vyžadovat si od vlády a od jejích jednotlivých členů zprávy a projednávat s vládou nebo s jejími členy otázky, které je třeba řešit,*
9. *jmenuje vyšší státní funkcionáře Československé socialistické republiky v případech, ve kterých to stanoví zákon; jmenuje a povyšuje generály, jmenuje na návrh příslušných orgánů České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky profesory a rektory vysokých škol,*
10. *propůjčuje vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán,*
11. *má právo udělovat amnestii, promíjet a zmírňovat tresty uložené trestními soudy a nařizovat, aby se soudní trestní řízení nezahajovalo nebo aby se v něm nepokračovalo, a zahlazovat odsouzení,*
12. *je vrchním velitelem ozbrojených sil,*
13. *vyhlašuje na návrh vlády Československé socialistické republiky válečný stav a na základě rozhodnutí Federálního shromáždění vypovídá válku, je-li Československá socialistická republika napadena*

nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení.“⁷⁰

Tento výčet je ovšem pouze demonstrativní, jelikož článek 61 (2) nám říká, stejně jako v ústavě socialistické, že: „*Presidentu Československé socialistické republiky přísluší vykonávat i pravomoci, které nejsou výslovně v tomto ústavním zákonu uvedeny, stanoví-li tak zákon Federálního shromáždění.*“⁷¹

3.6. Srovnání ústav

V této závěrečné podkapitole Historie bych rád porovnal, pomocí tabulek, požadavky na prezidenta republiky a jejich pravomoci.

Tabulka 1 Srovnání podmínek prezidentského úřadu

Ústava	Věk	Doba úřadu	Kým volen	Počet hlasů	Časové omezení	Odpovědnost
1918	nestanoveno	Do zvolení nového prezidenta dle nové ústavy	Národní shromáždění	2/3 přítomných	Nebylo omezeno	Ne
1920	35 let	7 let	PS + Senát	3/5 přítomných	2x po sobě	Ne
1948	35 let	7 let	Národní shromáždění	3/5 přítomných	2x po sobě	Ne
1960	21 let	5 let	Národní shromáždění	3/5 všech	Nebylo omezeno	Ano – Národnímu shromáždění
1968	21 let	5 let	Sněmovna lidu, Sněmovny národu ČR i SR	3/5 všech	Nebylo omezeno	Ano – Federálnímu shromáždění

Po zhlédnutí Tabulky 1 si můžeme všimnout, že ústavy z let 1920 a 1948 jsou, co se týká požadavků na prezidenta a jeho volby, téměř totožné. Zlomový okamžik nastal až v Ústavě 1960, kde se vyskytly změny skoro ve všech ohledech, které byly i následně ukotveny v Ústavě 1968.

⁷⁰ Ustanovení článku 61 (1) ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci

⁷¹ Ustanovení článku 61 (2) ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci

Tabulka 2 Srovnání pravomocí prezidenta

Pravomoc	Ústava 1918	Ústava 1920	Ústava 1948	Ústava 1960	Ústava 1968
Zastupuje stát navenek, sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy	ANO (jen zastupování)	ANO	ANO	ANO	ANO
Přijímá a pověřuje vyslance	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Prohlašuje válečný stav, vypovídá válku	ANO	ANO	NE	ANO	ANO
Svolává a odročuje Národní či jiné shromáždění	NE	ANO	ANO	ANO	ANO
Právo shromáždění rozpustit	NE	NE	NE	NE	ANO
Právo účastnit se schůzí vlády	NE	NE	ANO	ANO	ANO
Podpisuje zákony	NE	ANO	ANO	ANO	ANO
Právo veta	ANO	ANO	ANO	NE	NE
Podávat zprávy o stavu republiky	NE	ANO	ANO	ANO	ANO
Jmenuje a odvolává vládu a její členy	NE	ANO	ANO	ANO	ANO
Jmenuje vysokoškolské profesory, soudce a důstojníky	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Uděluje dary	NE	ANO	ANO	NE	NE
Vrchní velitel ozbrojených sil	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Uděluje milost	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Uděluje amnestie	NE	ANO	ANO	ANO	ANO
Propůjčuje vyznamenání	NE	NE	ANO	ANO	ANO

4. Postavení prezidenta

Postavení prezidenta republiky máme historicky zakotveno již od první kompletní československé ústavy z roku 1920 v moci výkonné a Ústava ČR se jím zabývá v hlavě třetí. Kromě prezidenta republiky do moci výkonné patří ještě vláda a státní zastupitelství, přičemž ani jeden z těchto orgánů není výlučným nositelem výkonné moci.⁷²

4.1. Odpovědnost prezidenta

V systému parlamentní republiky, do kterého Česká republika patří, náleží politická moc parlamentu a vládě. Prezident republiky má za úkol reprezentovat stát navenek, garantovat řád a být moderátorem politických sporů, ale rozhodně není úkolem prezidenta republiky provádět jeho vlastní politiku.⁷³

Prezident republiky není ze své funkce odpovědný, takže při své činnosti, kterou naplňuje Ústavu ČR, nemůže nést žádné důsledky, za které by případně následovala jakákoliv sankce. Za část rozhodnutí prezidenta republiky je ovšem odpovědná vláda, což vládě dává možnost tuto prezidentovu činnost kontrolovat a korigovat, a to zejména pomocí kontrasignací. Vláda je odpovědná pouze za tu část pravomocí prezidenta republiky, kterou prezident realizuje formou rozhodnutí. Jedinou možností, za co může být prezident České republiky stíhán, je velezrada. V tomhle směru by mohl být prezident žalován Senátem u Ústavního soudu České republiky. Za skutkovou podstatu velezrady se považuje takové jednání prezidenta, které směřuje proti svrchovanosti a celistvosti republiky a proti demokratickému řádu. Jedná se tedy o odpovědnost ústavně politickou. Jediným trestem, který může prezident za velezradu dostat, je ztráta prezidentského úřadu a ztráta možnosti ho znova nabýt. Mimo to, že prezident není trestně odpovědný ze své funkce, tak i požívá imunity, která spočívá v zákazu prezidenta republiky zadržet, trestně stíhat, stíhat pro přestupek nebo jiný správní delikt.⁷⁴

V historii samostatné České republiky se nikdy nestalo, že by byl prezident republiky odsouzený za velezradu a ztratil tím svůj úřad a možnost jej znovu nabýt. To neznamená, že by na prezidenta republiky nikdy nebyla dána

⁷² KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3

⁷³ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. ISBN 9788021045200

⁷⁴ KLÍMA, Karel. Ústavní právo. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 9788073802615

žádná ústavní žaloba. V naší historii se tomu stalo jednou, kdy byla Senátem podána Ústavní žaloba na prezidenta Václava Klause za jeho rozsáhlou amnestii z roku 2013. Ústavní soud o ni ovšem nerozhodl a řízení o žalobě zastavil s odůvodněním, že mandát bývalého prezidenta krátce po podání žaloby vypršel (více v kapitole 6.11.1. Amnestie Václava Klause). Ústavní žalobou „vyhrožoval“ Senát České republiky i prezidentu Miloši Zemanovi, kdy jako prezident nechtěl odvolat na návrh předsedy vlády Bohuslava Sobotky tehdejšího ministra financí Andreje Babiše s tím, že Ústava ČR mu sice říká, že prezident republiky odvolá na návrh předsedy vlády člena kabinetu, ovšem nestanovuje mu k tomu žádný termín. Ústava, ani jiný ústavní či běžný zákon doopravdy žádnou lhůtu, do kdy musí být člen vlády odvolán, nestanovuje. K žalobě nakonec nedošlo, jelikož prezident ve stanovené lhůtě Senátem pana Babiše odvolal.⁷⁵

4.2. Přímá volba a její vliv na postavení prezidenta

Pro prezidentské a poloprezidentské republiky je typická přímá volba prezidenta a je spjatá s jeho ústavní pozicí. V dnešní době se ovšem uplatňuje již ve většině států, které mají formu republiky.⁷⁶

Přímá volba prezidenta si vyžádala mnoho změn v Ústavě. Mezi změny například patřilo, že prezidenta nevolí obě komory Parlamentu České republiky na společné schůzi, ale občané České republiky, kteří dosáhli 18 let či změna způsobu navrhování kandidáta na prezidenta. Ač si přímá volba vyžádala některé změny Ústavy, v parlamentní demokracii by to nemělo mít žádný vliv na prezidentovo postavení. Prezident, který je volen přímo lidmi, by neměl mít možnost rozhodovat zcela samostatně, bez návrhu jiných ústavních orgánů nebo bez jejich výslovného souhlasu. Těmito pravomoci ústavních orgánů nedisponuje pouze vláda, ale i Poslanecká sněmovna a Senát. Proto z pravidla, že prezident by neměl mít možnost rozhodovat samostatně, je potřeba udělat pár výjimek. Prezidentovi republiky musí být dána možnost k řešení vládních či parlamentních

⁷⁵ K ústavní žalobě na hlavu státu Senát dosud přistoupil jednou [online]. 9. 5. 2017 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2017/05/k-ustavni-zalobe-hlavu-statu-senat-dosud-pristoupil/>

⁷⁶ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. ISBN 9788021045200.

krizí, tedy jmenování a odvolání vlády, či rozpouštění Poslanecké sněmovny a s tím spojené vypsání předčasné voleb.⁷⁷

Na závěr bych chtěl říci, že přímá volba prezidenta nemá a neměla by mít zásadní vliv na postavení prezidenta republiky a ani to není důvod, aby prezidentovi republiky přibýly některé pravomoci, o které si třeba říkal i současný prezident Miloš Zeman. Prezident republiky například chtěl, aby měla hlava státu zákonodárnou iniciativu či aby prezidentské veto bylo silnější a Poslanecká sněmovna měla přísnější podmínky na jeho přehlasování. Další z názoru prezidenta Miloše Zemane je, že ve svém volebním období nehodlá využít svou pravomoc na udělení amnestie, což by se dalo brát jako názor na omezení této pravomoci prezidenta republiky. U některých pravomocí si současná hlava státu přeje, aby nebyla potřebná kontrasignace předsedy vlády, například u udělování státních vyznamenání.⁷⁸

⁷⁷ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. ISBN 9788021045200

⁷⁸ PŘEHLEDNĚ: Zeman chce pro prezidenta více pravomocí, Drahošovi stačí [online]. 20. 1. 2018 [cit. 2019-3-5]. Dostupné z: https://volby.idnes.cz/prezident-volby-jiri-drahos-milos-zeman-fd1-/volby.aspx?c=A180119_114745_prezidentske-volby-2018_jkk

5. Nekontrasignované pravomoci

Prezidentské pravomoci jsou otázkou jak ústavního textu, tak i politické praxe. Ústava ČR dává prezidentovi republiky významné pravomoci, ve kterých je oprávněn rozhodovat sám (nekontrasignované či výlučné pravomoci) nebo rozhodnout se souhlasem předsedy vlády nebo jím pověřeným členem (kontrasignované pravomoci).⁷⁹

Nekontrasignované pravomoci prezidenta České republiky jsou uvedeny v čl. 62 Ústavy ČR, kde prezident republiky:

1. „jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi,
2. svolává zasedání Poslanecké sněmovny,
3. rozpouští Poslaneckou sněmovnu,
4. pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímne až do jmenování nové vlády,
5. jmenuje soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy,
6. jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu,
7. odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlazuje odsouzení,
8. má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního,
9. podepisuje zákony,
10. jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu,
11. jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.“⁸⁰

5.1. Jmenování a odvolání předsedy vlády a její členy, přijímání demisí a pověřování vlády

Prezident republiky jmenuje předsedu vlády a na návrh předsedy vlády prezident republiky jmenuje ostatní členy vlády, které pověří řízením ministerstev nebo jiných správních úřadů. Po jmenování předsedy vlády a jejích členů je vláda povinna předstoupit do 30 dnů před Poslaneckou sněmovnu s žádostí, aby jí byla vyslovena důvěra. Důvěra je nově vznikajícímu kabinetu vyslovena, pokud získá nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců. Pokud vládě důvěra vyslovena nebude, musí podat demisi, kterou prezident republiky přijme a zároveň pověří

⁷⁹ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

⁸⁰ Ustanovení článku 62 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

vládu vykonáváním jejich funkcí až do jmenování vlády nové. Prezident republiky jmenuje nového předsedu vlády, přičemž může jmenovat osobou totožnou jako při prvním pokusu, a na návrh nově jmenovaného premiéra opět jmenuje ostatní členy vlády, kteří se budou jako v prvním pokusu ucházet o vyslovení důvěry do Poslanecké sněmovny. Pokud by ani druhý pokus nevyšel, a vláda by důvěru opět nezískala, prezident republiky by jmenoval předsedu vlády na návrh předsedy Poslanecké sněmovny, kde jím může být stejná osoba jako při pokusu prvním i druhém. Jestliže by ani třetí, tedy poslední, pokus nevyšel, prezident republiky může rozpustit Poslaneckou sněmovnu (čl. 35 odst. 1 písm. a) Ústavy ČR) a vyhlásit nové volby do Poslanecké sněmovny. Prezident republiky ovšem není omezen jakoukoliv lhůtou, takže teoreticky vláda v demisi může vládnout jakkoliv dlouho, dokud prezident republiky nejmenuje nového předsedu vlády nebo dokud nerozpustí Poslaneckou sněmovnu a nevyhlásí nové volby.⁸¹

5.2. Svolení zasedání Poslanecké sněmovny

Plénium Poslanecké sněmovny jedná v průběhu zasedání. Jednáním Poslanecké sněmovny je konání a postupy plenární schůze Poslanecké sněmovny, kde pravidla jednání pléna upravuje zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny.

Jednání Poslanecké sněmovny v průběhu zasedání se koná nejčastěji v několikadenních plenárních schůzích, které svolává obvykle předseda Poslanecké sněmovny, přičemž zasedání Poslanecké sněmovny svolává po volbách do Poslanecké sněmovny prezident republiky do 30 dní od voleb. Zasedání Poslanecké sněmovny je nepřetržité, nepřerušuje se a trvá celé volební období Poslanecké sněmovny.⁸²

5.3. Rozpuštění Poslanecké sněmovny

Prezident republiky může rozpustit Poslaneckou sněmovnu v taxativně stanovených případech. Konkrétně prezidentovu pravomoc z článku 62 písm. c) upravuje článek 35 Ústavy ČR, kde je napsáno:

1. „Poslaneckou sněmovnu může rozpustit prezident republiky, jestliže

⁸¹ KLÍMA, Karel. Ústavní právo. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 9788073802615

⁸² *Jednání Poslanecké sněmovny* [online]. [cit. 2019-3-5]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=172>

- a. *Poslanecká sněmovna nevyslovila důvěru nově jmenované vládě, jejíž předseda byl prezidentem republiky jmenován na návrh předsedy Poslanecké sněmovny,*
 - b. *Poslanecká sněmovna se neusnese do tří měsíců o vládním návrhu zákona, s jehož projednáním spojila vláda otázku důvěry,*
 - c. *zasedání Poslanecké sněmovny bylo přerušeno po dobu delší, než je přípustné,*
 - d. *Poslanecká sněmovna nebyla po dobu delší tří měsíců způsobilá se usnášet, ačkoliv nebylo její zasedání přerušeno a ačkoliv byla v té době opakovaně svolána ke schůzi.*
2. *Prezident republiky Poslaneckou sněmovnu rozpustí, navrhne-li mu to Poslanecká sněmovna usnesením, s nímž vyslovila souhlas třípětinová většina všech poslanců.*
 3. *Poslaneckou sněmovnu nelze rozpustit tři měsíce před skončením jejího volebního období.*⁸³

Jak z citovaného textu plyne, tak u odstavce 1 je čistě na zvážení prezidenta republiky, zda Poslaneckou sněmovnu rozpustí nebo ne. Na rozdíl od odstavce 2, kde má hlava státu povinnost Poslaneckou sněmovnu rozpustit, ale není vázaný žádnou lhůtou, do které povinnost rozpustit Poslaneckou sněmovnu musí splnit. Pokud se prezident republiky rozhodne Poslaneckou sněmovnu rozpustit, nebo pokud ji rozpustit musí, měl by tak učinit bez zbytečného odkladu.⁸⁴

Rozpuštění Poslanecké sněmovny dle odstavce 2 nastalo např. 28. srpna 2013, kdy se poslanci ze dne 20. srpna usnesli na následujícím: „*Poslanecká sněmovna navrhuje prezidentu republiky, aby podle čl. 35 odst. 2 Ústavy České republiky Poslaneckou sněmovnu rozpustil.*“ Pro návrh rozpustit Poslaneckou sněmovnu hlasovalo (hlasování č. 6 z 59. schůze) 140 poslanců ze 147 přítomných, přičemž k přijetí usnesení bylo zapotřebí pouze hlasů 120.⁸⁵

Pokud bude Poslanecká sněmovna rozpuštěna, příslušnost přijímat zákonná opatření náleží Senátu ve věcech, které nesnesou odkladu a v normálním případě by požadovala přijetí v podobě zákona. Senátu je zakázáno přijímat

⁸³ Ustanovení článku 35 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁸⁴ SLÁDEČEK, Vladimír. Ústava České republiky: komentář. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9

⁸⁵ Rozpuštění Poslanecké sněmovny [online]. [cit. 2019-3-7]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/cms.sqw?z=5827>

zákonná opatření ve věcech Ústavy, státního rozpočtu, státního závěrečného účtu, volebního zákona a mezinárodních smluv podle čl. 10 Ústavy ČR. Opatření, které Senát může přijmout, musí být navrženo pouze od vlády a pokud ho Senát schválí, vyžaduje se podpis předsedy Senátu, předsedy vlády a prezidenta republiky. Takto přijatá opatření musí být schválena na první schůzi Poslanecké sněmovny. Pokud by se tak nestalo, zákonná opatření, která Senát přijal v době rozpuštění Poslanecké sněmovny, pozbývají další platnosti ode dne vyslovení nesouhlasu či skončením první schůze Poslanecké sněmovny. Senát, na rozdíl od Poslanecké sněmovny, je nerozpuštělný.⁸⁶

5.4. Jmenování soudců Ústavního soudu

Prezidentovi republiky je svěřena tato pravomoc, jelikož zákonodárci měli snahu co nejvíce snížit promítání politických vlivů do tak důležité funkce.⁸⁷ I přesto ale prezident republiky potřebuje k jmenování soudců Ústavního soudu souhlas Senátu. V praxi to funguje tak, že prezident republiky nejdříve navrhne soudce Ústavního soudu a po schválení Senátu je jmenuje. Pokud se Senát do 60 dnů nevyjádří, má se za to, že byl souhlas se jmenováním udělen. Prezident republiky jmenuje soudce Ústavního soudu na dobu 10 let. Ze jmenovaných soudců jmenuje jednoho předsedu a dva místopředsedy Ústavního soudu. K tomuto jmenování už nepotřebuje žádný souhlas Senátu, ani nikoho jiného. Jmenování soudci musí složit slib do rukou prezidenta republiky, který zní: *„Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení nezávisle a nestranně.“*⁸⁸ Opakování mandátu není Ústavou ČR zakázáno.⁸⁹

Ústavní soud je tvořen 15 soudci, kteří mohou rozhodovat v plénu nebo ve tříčlenných senátech. Soudcem Ústavního soudu se může stát pouze občan České republiky, který je bezúhonný, je volitelný do Senátu, získal vysokoškolské vzdělání v oboru práva a byl alespoň po dobu 10 let činný v jakémkoliv právnickém povolání. Funkce soudce Ústavního soudu není slučitelná s funkcí

⁸⁶ SLÁDEČEK, Vladimír. Ústava České republiky: komentář. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9

⁸⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. Ústava České republiky: komentář. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9

⁸⁸ Ustanovení článku 85 (2) ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁸⁹ KLOKOČKA, Vladimír. Ústavní zřízení České republiky. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 80-7021-192-x

prezidenta republiky, člena Parlamentu nebo s jakoukoliv jinou funkcí ve veřejné správě, a dokonce ani s jinou placenou funkcí či výdělečnou činností. Soudec Ústavního soudu nesmí být ani členem žádné politické strany či hnutí.⁹⁰ V současné době je předsedou Ústavního soudu, kterého jmenoval prezident Miloš Zeman, JUDr. Pavel Rychetský, dr. h. c. a místopředsedy jsou JUDr. Milada Tomková a prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc., Univ. Priv. Prof.⁹¹

Prezident republiky nemá pravomoc odvolat soudce Ústavního soudu, ani nemá pravomoc odvolat jeho předsedu a místopředsedu. Odvolání soudce je možné pouze v kárném řízení plénem Ústavního soudu. Možnost odvolat předsedu a místopředsedu Ústavního soudu není nijak právem upraveno, takže jsou fakticky neodvolatelní.⁹²

5.5. Jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu

Prezident republiky jmenuje předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu na 10 let. Prezident republiky může vybrat pouze ze soudců Nejvyššího soudu, což stanovil nálezn Ústavního soudu (nálezn č. 222/2007 Sb.). Pokud by prezident republiky chtěl jmenovat předsedou nejvyššího soudu soudce z jiného článku soudní soustavy, musel by být nejdříve soudce přeložen na Nejvyšší soud ministrem spravedlnosti se souhlasem stávajícího předsedy Nejvyššího soudu, který může bez větších problémů bránit svému budoucímu nástupci ve vykonání této vysoce postavené funkce.

Stejně jako předsedu a místopředsedy Ústavního soudu nemůže prezident republiky odvolat, tak ani předsedu a místopředsedy soudu Nejvyššího. Ty může sesadit pouze Nejvyšší správní soud v kárném řízení, kde prezident republiky může vystupovat pouze jako kárný žalobce.⁹³

⁹⁰ Postavení a pravomoci Ústavního soudu [online]. [cit. 2019-3-8]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci/>

⁹¹ Současní funkcionáři a soudci [online]. [cit. 2019-3-8]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/soucasni-funkcionari-a-soudci/>

⁹² KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

⁹³ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

5.6. Odpuštění a zmírnění trestů, zahlazení odsouzení

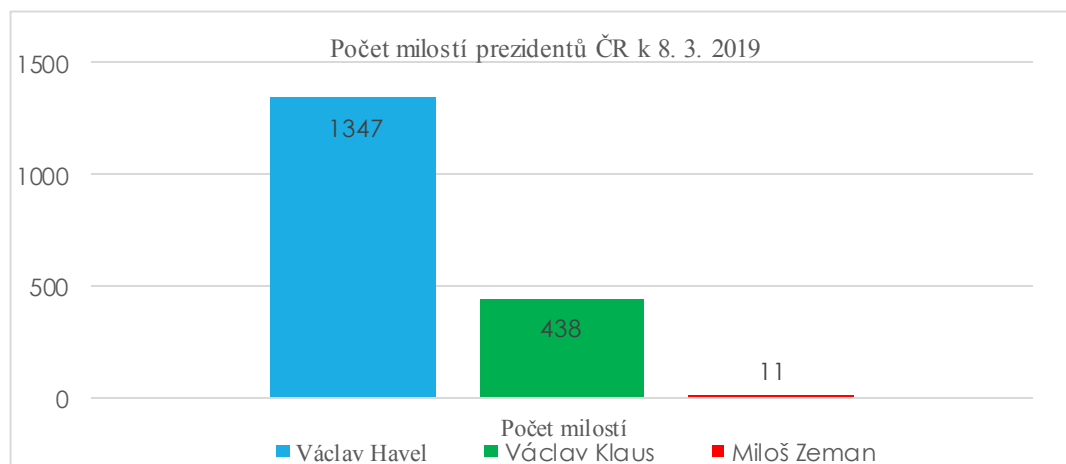
Prezident republiky má právo zahladit odsouzení (na pachatele se hledí jako by nikdy nebyl odsouzen), odpustit či zmírnit trest udělený soudem České republiky neboli udělit milost. Udělení milosti prezidentem republiky slouží jako osobní výsada motivována humanitárními ohledy, ale i jako nástroj politiky státu. Typy milostí se dělí na:

1. agraciace – odpouštění a zmírňování trestů uložené trestními soudy,
2. abolice – zamezení zahájení nebo pokračování trestního stíhání,
3. rehabilitace – zahlazení odsouzení.

Mezi nekontrasignované pravomoci prezidenta patří pouze agraciace a rehabilitace – u abolice je vyžadován podpis předsedy vlády.

Právo udělit milost je Ústavou výhradně svěřeno prezidentovi republiky, který nemůže přenést právo rozhodovat ve věci samé na jiný orgán. Prezident republiky ale může pověřit ministra spravedlnosti řízením o milosti a ten pak smí bezdůvodné návrhy sám odmítnout, ale udělit milost může pouze osobně prezident republiky. Této možnosti využil i současný prezident Miloš Zeman, na rozdíl od bývalého prezidenta Václava Klause, kde celé řízení o milosti bylo v působnosti Kanceláře prezidenta republiky.⁹⁴

Graf 1 Počet milostí prezidentů ČR⁹⁵



⁹⁴ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

⁹⁵ Zeman udělil milost handicapovanému neplatiči alimentů [online]. 22. 10. 2018 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/486898-zeman-udelil-milost-handicapovanemu-neplatici-alimentu.html>;

Za deset let na Hradě udělil Klaus 438 milostí. Na rozdíl od Havla s nimi šetřil [online]. 25. 12. 2012 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/clanek/zpravy/domaci/za-deset-let-na-hrade-udelil-klaus-438-milosti-proti-havlovi-s-nimi-setril.html>

ŠULC, Viktorín. Havel během 12 let v úřadu udělil řadu sporných milostí [online]. 2. 2. 2003 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/1831-havel-behem-12-let-v-uradu-udelil-rodu-spornych-milosti.html>

5.6.1. Milost pro Jiřího Kajínka

O nejznámější a možná i o nejkontroverznější milost se postaral současný prezident Miloš Zeman, který i přes své prohlášení, že milost udělí jen ve výjimečné situaci nevyléčitelně nemocným lidem a na návrh ministra spravedlnosti, udělil milost vězni odsouzenému na doživotí za dvojnásobnou vraždu, Jiřímu Kajínkovi. Jiří Kajínek strávil ve vězení 23 let. Prezident republiky milost zdůvodnil tak, že jsou velké pochybnosti o jeho vině. Prezident republiky v milosti stanovil sedmiletou podmínku, při které se omilostněný vrah nesmí dopustit žádného jiného trestného činu, kterou bude sledovat soud, a který každý rok podá zprávu ministerstvu spravedlnosti o výsledcích svého šetření. Pokud by soud zjistil, že Jiří Kajínek podmínku nedodržel, provede soud potřebné šetření, a i přes uvedenou lhůtu předloží výsledky šetření prezidentovi republiky, který jako jediný může vyvodit závěry o nedodržování podmínky.⁹⁶

S udělením milosti byla veřejnost rozdělena více méně rovnoměrně na ty, kteří s milostí souhlasí a kteří nikoliv, jelikož v anketách vytvořenými veřejnými médii byl výsledek těsný pro souhlas s milostí a jiná anketa zase těsně proti udělení milosti.⁹⁷

5.7. Podepisování zákonů a právo veta

Prezident republiky nedisponuje právem zákonodárné iniciativy. Tímto právem v České republice disponují poslanci či skupina poslanců, Senát jako celek, vláda, krajské zastupitelstvo nebo zastupitelstvo hlavního města Prahy. Prezident ovšem může pomocí svého vystoupení v Poslanecké sněmovně podávat podněty k nové zákonné úpravě, kde je čistě na zvážení Poslanecké sněmovny, zda je bude akceptovat či nikoliv.⁹⁸

Prezident republiky ovšem podepisuje zákony. Jeho podpis je umístěn na druhém místě po předsedovi Poslanecké sněmovny a před podpisem premiéra. Na rozdíl od prezidenta republiky, jsou podpisy předsedy Poslanecké sněmovny a premiéra jejich povinností a podmínkou autorizace textu zákona a jeho

⁹⁶ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

⁹⁷ KUBIŠTOVÁ, Pavla. S milostí pro Kajínka souhlasí 54 procent lidí, ukázal průzkum pro ČT [online]. 14. 5. 2017 [cit. 2019-3-8]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ovm-pelikan-a-wagnerova-o-kajinkovi.A170514_114734_domaci_pku

⁹⁸ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7 a *Přijímání zákonů* [online]. [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=173>

následného zveřejnění ve Sbírce zákonů. Pokud by jeden z nich odmítl zákon podepsat, vyhlásil by se zákon i bez jejich podpisu.⁹⁹

Prezident republiky může odmítnout podepsat schválený zákon Poslaneckou sněmovnou a Senátem, tedy využít svého práva veta. Jedná se o suspenzivní právo veta, protože pokud prezident republiky odmítne podepsat řádně schválený zákon, Poslanecká sněmovna ho má možnost přehlasovat nadpoloviční většinou všech poslanců. Pokud by tato situace nastala, podle ústavních zvyklostí se již prezidentův podpis nevyžaduje, díky doprovodnému usnesení Poslanecké sněmovny, které oznamuje přehlasování prezidentova veta. Usnesení o přehlasování prezidentova veta se zveřejňuje také ve Sbírce zákonů pod samostatným číslem, které následuje ihned za vyhlášeným zákonem. Tato ústavní zvyklost je na našem území od prvního přehlasovaného vetovaného zákona, kdy v roce 1994 prezident Václav Havel vetoval zákon, který měnil zákon o správních poplatcích, zákon č. 273/1994 Sb.¹⁰⁰

Prezident republiky má na vetování neústavního zákona (ústavní zákon vetovat nesmí) 15 dnů od jeho doručení. I když se jedná o lhůtu hmotněprávní, Ústavní soud svým nálezem č. 30/1998 Sb. konstatoval, že pokud konec zákonné lhůty připadne na den pracovního klidu, lhůta končí až následujícím pracovní dnem.¹⁰¹ Prezident republiky nedisponuje pravomocí připomínkovat schválený zákon, ale pokud by se mu nelíbilo i pouze jedno ustanovení, musí vetovat celý zákon. Možnost připomínkovat schválený zákon mohl prezident dle Ústavy z roku 1920.¹⁰²

Nastane-li případ prezidentova veta, tak se vetovaný zákon vrací do Poslanecké sněmovny, kde jej předseda Poslanecké sněmovny včetně stanoviska rozešle všem poslancům. Vracený zákon bude předsedou Poslanecké sněmovny předložený na nejbližší schůzi, nejdříve však za 10 dnů od jeho doručení poslancům. U vetovaného zákona nejsou přípustné pozměňovací návrhy. Pokud Poslanecká sněmovna nadpoloviční většinou všech poslanců zákon schválí, tak je

⁹⁹ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

¹⁰⁰ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

¹⁰¹ Nález ústavního soudu č. 30/1998 Sb., ve věci návrhu prezidenta republiky na zrušení zákona č. 243/1997 Sb., kterým se mění zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰² Ústavní zákon č. 121/1920 Sb., Ústavní listina Československé republiky

zákon přijat a vyhlásí se ve Sbírce zákonů. V opačném případě platí, že zákon nebyl přijat.¹⁰³

Jak je výše psáno, prezidentovo veto je vetem suspenzivním, které může být překonáno. Může nastat situace, kdy se z veta suspenzivního stane veto absolutní, tedy veto, které přehlasovat nelze. Absolutní veto nastane ve chvíli, pokud Poslanecká sněmovna schválí zákon na konci svého volebního období, protože nová Poslanecká sněmovna nemůže pokračovat ve schvalování návrhů zákonů, které byly podány ke schválení předchozí Poslanecké sněmovně. Poprvé bylo absolutní veto využito prvním českým prezidentem, Václavem Havlem, který vetoval návrh zákona ze dne 13. 6. 2002 (poslední schůze Poslanecké sněmovny). Prezidentem byl zákon vetován 27. 6. 2002.¹⁰⁴

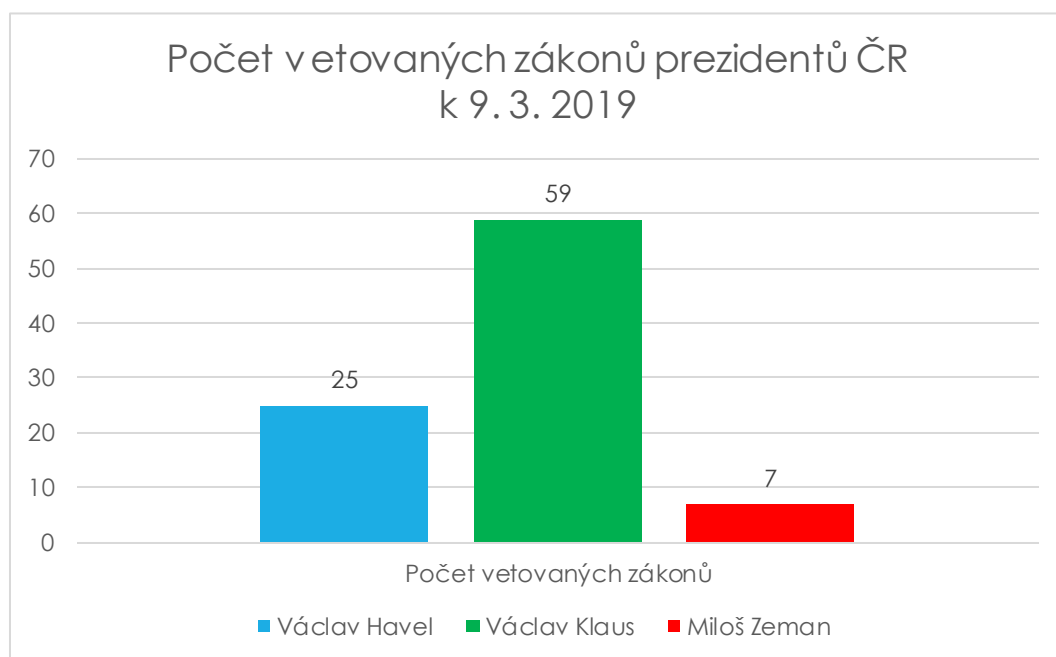
Prvním vetem prezidenta Miloše Zemana bylo, když 2. května roku 2013, vrátil Poslanecké sněmovně novelu zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech. Prezident republiky tento krok odůvodnil tím, že dolní komora Parlamentu České republiky zaslala Senátu neschválený návrh zákona, jelikož novela, dle pana prezidenta, obsahovala jeden neschválený pozměňovací návrh. O vetovaném zákonu bylo opětovně hlasováno v Poslanecké sněmovně 14. května 2013. K přijetí zákona bylo potřeba 101 hlasů. Hlasování dopadlo tak, že pro zákon byl jeden poslanec, proti 103 ze 155 přítomných poslanců – zákon nebyl přijat. Hlasování dopadlo tímto způsobem i proto, že v mezidobí vláda Petra Nečase předložila Sněmovně opravený návrh, u kterého požádala o jeho přijetí ve zrychleném režimu a 21. června byl vyhlášen pod číslem 169/2013Sb.¹⁰⁵

¹⁰³ Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny

¹⁰⁴ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

¹⁰⁵ Zeman poprvé použil veto, nepodepsal novelu o odpadech [online]. 2. 5. 2013 [cit. 2019-3-15]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/300850-zeman-poprve-pouzil-veto-nepodepsal-novelu-o-odpadech.html>

Graf 2 Počet vetovaných zákonů prezidentů ČR



106

5.8. Jmenování prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu

Jmenování prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu sice patří mezi nekontrasignované pravomoci, ale v samostatné gesci prezidenta to není. Prezident republiky jmenuje prezidenta a viceprezidenta na návrh Poslanecké sněmovny na 9 let.¹⁰⁷ Prezidentem a viceprezidentem může být pouze občan České republiky, který:

1. je plně svéprávný,
2. bezúhonný,
3. má ukončené vysokoškolské vzdělání v magisterském programu,
4. je mu minimálně 35 let.¹⁰⁸

Prezident s viceprezidentem skládají slib do rukou prezidenta republiky, který je podmínkou ujmoutí se funkce. Slib zní: "*Slibuji věrnost České republice.*

¹⁰⁶ MENŠÍK, Jan. "Zoufalý akt" Zeman využil šestkrát. Uspěl jen jednou, když vetoval pokažený zákon [online]. 7. 3. 2017 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zeman-za-ctyri-roky-vetoval-sest-zakonu-az-na-jedno-veto-ho/r~0235d638028811e7b0800025900fea04/?redirected=1552911548>;

BÉM, Roman. Klaus teoretik: Veto jednou za 10 let. Klaus v praxi: 59 vet [online]. 4. 3. 2013 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelivize.cz/domaci/1114710-klaus-teoretik-veto-jednou-za-10-let-klaus-v-praxi-59-vet>

¹⁰⁷ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹⁰⁸ Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu

Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že budu svoji funkci vykonávat nezávisle a nestranně a nezneužiji svého postavení."¹⁰⁹

S funkcí prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu je neslučitelná funkce poslance či senátora, státního zástupce nebo jakákoliv funkce ve veřejné správě a politických stranách a hnutích a nesmí vykonávat jinou výdělečnou činnost mimo činnosti vědecké, pedagogické či publicistické.

Funkce prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu zaniká mimo uplynutí funkčního období také odvoláním prezidentem republiky. Prezident republiky je může odvolat na návrh Poslanecké sněmovny. Poslanecká sněmovna může odvolání prezidentovi republiky navrhnout, pokud nevykonávali funkci po dobu delší než 6 měsíců nebo na základě pravomocného rozhodnutí Kárné komory Nejvyššího kontrolního úřadu, kde byl vysloven návrh na jejich odvolání z funkce. Další z možností, kterými funkce prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu zaniká, jsou doručení rezignace prezidentu republiky, právní moc rozsudku, kterou je omezena jejich svéprávnost nebo kterou byl odsouzen pro trestný čin.¹¹⁰

Současným prezidentem Nejvyššího kontrolního úřadu je Ing. Miloslav Kala, kterého 22. března 2013 jmenoval prezident republiky Miloš Zeman na návrh Poslanecké sněmovny ze dne 19. března 2013. Ing. Miloslav Kala ještě před jmenováním prezidentem Nejvyššího kontrolního úřadu rezignoval na svoji funkci viceprezidenta NKÚ.¹¹¹ O pár dní později, 11. dubna 2013, jmenoval prezident Miloš Zeman viceprezidentku Nejvyššího kontrolního úřadu paní Mgr. Zdeňku Horníkovou, která byla navržena Poslaneckou sněmovnou 3. dubna 2013.¹¹² Nejstarším členem Nejvyššího kontrolního úřadu je Ing. JUDr. Jiří Kalivoda, který zastává svoji funkci od 17. 9. 1993.¹¹³

¹⁰⁹ Ustanovení § 4 Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu

¹¹⁰ Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu

¹¹¹ Prezident republiky jmenoval nového prezidenta NKÚ: Tisková zpráva [online]. [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/prezident-republiky-jmenoval-noveho-prezidenta-nku-id4674/>

¹¹² Prezident republiky jmenoval novou viceprezidentku NKÚ: Tisková zpráva [online]. [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: <https://nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/prezident-republiky-jmenoval-novou-viceprezidentku-nku-id4705/>

¹¹³ Kolegium NKÚ [online]. [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/cz/onas/organizacni-struktura/kolegium/>

5.9. Jmenování členů Bankovní rady České národní banky

Prezident republiky jmenuje sedm členů bankovní rady. Členy bankovní rady jsou guvernér, dva viceguvernéři a čtyři další členové. Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance říká, že prezident republiky jmenuje a odvolává guvernéra a viceguvernéry i ostatní členy. Jelikož Ústava ČR dává prezidentovi pravomoc pouze ke jmenování členů, tak jmenování guvernéra a viceguvernérů by mělo podléhat kontrasignaci. To ovšem v praxi neplatí, protože Ústavní soud ve svém nálezu č. 91/2001 Sbírky konstatoval, že se jedná o nekontrasignovanou pravomoc, kterou odůvodnil ústavní zvyklostí, jelikož už před tímto nálezem prezident republiky dvakrát jmenoval guvernéra a viceguvernéry bankovní rady bez kontrasignace předsedy vlády, aniž by mu to vadilo.¹¹⁴

Členové bankovní rady jsou prezidentem republiky jmenováni na šest let, přičemž nikdo nesmí být ve funkci člena bankovní rady více než dvakrát. Členem bankovní rady se může stát pouze občan České republiky, který:

1. je plně svéprávný,
2. má ukončené vysokoškolské vzdělání,
3. je bezúhonný, tedy nebyl pravomocně odsouzen za trestný čin,
4. je uznávanou a zkušenou osobností v měnových záležitostech či v oblastech finančního trhu.

Člen bankovní rady nesmí ve své funkci zároveň zastávat funkci poslance, člena vlády a člena v řídicích, dozorčích a kontrolních orgánech ostatních bank či podnikatelských subjektů. Dále nesmí vykonávat samostatně výdělečnou činnost s výjimkou vědecké, pedagogické či umělecké činnosti.

Výkon funkce členů bankovní rady České národní banky končí uplynutím funkčního období nebo dnem po doručení písemného odvolání z funkce prezidentem republiky nebo písemně učiněné rezignace. Člen bankovní rady může být prezidentem republiky odvolán pouze, přestal-li splňovat podmínky požadované k výkonu této funkce, nebo se dopustil vážného pochybení podle článku 14 odst. 2 Protokolu o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky.¹¹⁵ V situaci odvolání guvernéra má odvolaný guvernér právo přezkoumat rozhodnutí prezidenta republiky Soudním dvorem

¹¹⁴ Nález č. 91/2001 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, sv. 22 (285/2001 Sb., Pl. ÚS 14/01

¹¹⁵ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance

Evropské unie, což je také jediný případ, kdy může Soudní dvůr Evropské unie přezkoumat rozhodnutí prezidenta republiky, a to z důvodu, že guvernéri centrálních bank zároveň vykonávají funkci členů Rady guvernérů Evropské centrální banky.¹¹⁶

Současným guvernérem bankovní rady je pan Jiří Rusnok, který byl prezidentem republiky 1. března 2014 jmenován členem bankovní rady a 1. července 2016 byl jmenován guvernérem ČNB. Viceguvernéry jsou Marek Mora a Tomáš Nidetzký, zbývající členové jsou Vojtěch Benda, Oldřich Dědek, Tomáš Holub a Aleš Michl.¹¹⁷

¹¹⁶ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. ISBN 978-80-210-4520-0.

¹¹⁷ Členové bankovní rady [online]. [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/bankovni_rada/clenove_bankovni_rady/

6. Kontrasignované pravomoci

Kontrasignované pravomoci prezidenta republiky neboli pravomoci, ke kterým prezident republiky potřebuje podpis předsedy vlády nebo jiného jím pověřeného člena vlády, aby jeho rozhodnutí bylo platné, jsou dle článku 63 Ústavy ČR:

1. „zastupuje stát navenek,
2. *sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy,*
3. *je vrchním velitelem ozbrojených sil,*
4. *přijímá vedoucí zastupitelských misí,*
5. *pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí,*
6. *vyhlašuje volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu,*
7. *jmenuje a povyšuje generály,*
8. *propůjčuje a uděluje státní vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán,*
9. *jmenuje soudce,*
10. *nařizuje, aby se trestní řízení nezačalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo,*
11. *má právo udělovat amnestii.*¹¹⁸

Prezidentovi republiky, mimo výše vyjmenovaných pravomocí, náleží vykonávat pravomoci, stanoví-li tak zákon. Mezi takové pravomoci například patří jmenování a odvolávání rektorů veřejných a státních vysokých škol a jmenování profesorů, uchovávání pečtidla státní pečeti či vyhlašuje volby do Evropského parlamentu, zastupitelstev krajů a obcí. Za rozhodnutí, ke kterým má prezident republiky pravomoc díky jinému zákonu, potřebuje také spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena. Za rozhodnutí, ke kterým prezident republiky potřebuje kontrasignaci předsedy vlády nebo jím pověřeného člena, odpovídá vláda, nikoliv prezident.¹¹⁹ Odpovědnost vlády je ovšem pouze politická, jelikož její realizace se může aplikovat pouze vyslovením nedůvěry vládě. O takový pokus se v polovině ledna roku 2013 pokusily opoziční strany, kdy chtěly vyslovit nedůvěru vládě Petra Nečase za to, že spolupodepsal rozhodnutí prezidenta Václava Klause o vyhlášení amnestie z 1. 1. 2013.¹²⁰ Pokus

¹¹⁸ Článek 62 (1) Zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹¹⁹ Zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹²⁰ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

dopadl neúspěšně, jelikož z přítomných 189 poslanců hlasovalo proti vládě 92 a pro vládu 97 poslanců.¹²¹

Historie kontrasignace je spojována s vládou anglického krále Jindřicha III. Plantageneta, který nastoupil na trůn jako nezletilý v roce 1216 a do jeho dospělosti byly královy listiny podepisovány i členy královské rady. Až o téměř pět set let později, v roce 1711, došlo k úpravě, že král nenese odpovědnost za činnost úředníků v kabinetu. Kontrasignace v dnešním slova smyslu byla vyvinuta v dobách přerodu z absolutní na konstituční monarchie. Jejím účelem bylo zajistit vliv reprezentace lidu na rozhodnutí hlavy státu, která na rozdíl od reprezentace lidu, nebyla závislá svým úřadem na volbách, ale svůj post získala na základě nástupnického práva. Princip neodpovědnosti panovníka byl zachován, jelikož odpovědnost za jeho akty přebíral kontrasignující jedinec.¹²²

6.1. Povaha kontrasignace

Povaha kontrasignace se dá rozdělit na kontrasignaci právní (akt je v rozporu s platným právem) nebo politickou (politický nesouhlas). S tím je také spojena otázka, zda spolupodepisující subjekt může či nemůže kontrasignaci odmítnout. V případě politické kontrasignace by to znamenalo, že se prezident s podepisujícím subjektem musel vždy dohodnout. U kontrasignace právní tomu tak není, jelikož subjekt, který má daný akt podepsat, ho musí podepsat vždy, pokud je rozhodnutí prezidenta republiky v souladu s právní úpravou a dá se považovat za preventivní ochranu ústavnosti.

V České republice se považuje kontrasignace za kontrasignaci právní. Tento názor zastávají a zastávali bývalí premiéři České republiky. Jedna z nejkontroverznějších kontrasignací by se dala přiřadit Petru Nečasovi, kdy spolupodepsal amnestii prezidenta Václava Klause. Petr Nečas prohlásil: „*Chci zdůraznit, že amnestie je výsostným právem prezidenta republiky v souladu s naším ústavním pořádkem. Je vyhlášována ve formě rozhodnutí prezidenta republiky. Její podstatou je ale individuální akt soucitu a milosrdenství. Právě proto, že je to tímto aktem, nemůže podléhat politickým jednáním a politickým negociacím, nebo dokonce nějakým politickým obchodům, či dohodám. Je u nás ústavní zvyklostí a právní tradicí, že se v případě našeho ústavního pořádku*

¹²¹ Sněmovna neschválila návrh na vyslovení nedůvěry vládě ČR [online]. 26. 5. 2015 [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/cms.sqw?z=7907>

¹²² KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

*těchto aktů kontrasignace premiéra považuje za tzv. právní kontrasignaci. Tzn., že premiér svým podpisem stvrzuje, že toto rozhodnutí prezidenta je v souladu s naším ústavním a právním pořádkem.*¹²³ Tento názor zastávali i ostatní premiéři České republiky jako Bohuslav Sobotka či Václav Klaus, kteří svůj názor demonstrovali na udělování státních vyznamenání, kde politicky nesouhlasili s rozhodnutím prezidenta, ale právně bylo vše v pořádku, a proto rozhodnutí bez váhání podepsali.¹²⁴

6.2. Zastupování státu navenek

Zastupování státu navenek je tradiční právo prezidenta republiky, do kterého také patří sjednávání a ratifikování mezinárodních smluv (více v kapitole 5.3. Sjednávání a ratifikování mezinárodních smluv). V dnešním slova smyslu se jedná o obecné zastupování státu v mezinárodních vztazích. V konkrétních případech zastupuje Českou republiku vláda prostřednictvím premiéra, ministra zahraničních věcí nebo jiného pověřeného člena. V případech zastupování České republiky prezidentem republiky na území cizího státu, požívá výsad a imunit, které podle mezinárodního práva zahrnují:

- a) právo na pocty,
- b) ochrana nedotknutelnosti a bezpečnost osoby i obydlí a dopravních prostředků,
- c) svoboda styku s orgány vlastního i jiných států bez cenzury,
- d) vynětí z jurisdikce daného státu, včetně osvobození od cel a daní.

Dále prezident republiky zastupuje Českou republiku na půdě Evropské unie, jelikož prezident republiky je nejvyšším představitelem členských států vůči unijním institucím. Je nepsaným pravidlem, že prezident je zastupován premiérem na všech jednáních, kromě těch nejvýznamnějších, na které jezdí prezident republiky sám. Mimo zastupování České republiky na půdě Evropské unie je také zvykem, že prezident republiky zastupuje naši republiku na jednáních Rady NATO.¹²⁵

¹²³ Tisková konference po jednání vlády [online]. 9. 1. 2013 [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-konference/tiskova-konference-po-jednani-vlady-9-ledna-2013--102391/>

¹²⁴ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

¹²⁵ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

6.3. Sjednávání a ratifikování mezinárodních smluv

Sjednávání a ratifikování mezinárodních smluv je mimo jiné upraveno mezinárodním právem, které státy akceptují ve své vnitrostátní úpravě. V České republice to upravuje Ústava ČR, která nám stanovuje, že prezident republiky sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Prezident republiky může sjednávání mezinárodních smluv buď vykonávat sám, nebo jej může přenést na vládu a její členy, ale k jejich schválení je třeba jeho podpisu.

Ratifikace je tedy aktem hlavy státu, který svým podpisem stvrzuje, že její stát chce a bude dodržovat text smlouvy a že zároveň prošla vnitrostátním schvalovacím procesem.¹²⁶ Ratifikační formule zní: „*Prozkoumajše tuto Smlouvu a vědouce, že Parlament České republiky s ní souhlasí, schvalujeme ji a potvrzujeme ji. Tomu na svědomí jsme tento list podepsali a k němu pečeť České republiky dali.*“¹²⁷

Známe tři typy mezinárodních smluv, a to podle způsobu jejich sjednávání. Jsou jimi:

1. prezidentské,
2. vládní,
3. rezortní.

Prezidentské mezinárodní smlouvy, jejichž sjednávání prezident republiky svým rozhodnutím nepřenesl na jiný orgán a k jejichž přijetí se vyžaduje souhlas Parlamentu. Souhlas Parlamentu se nedává na společné schůzi komor, ale každá ze sněmoven jej dává samostatně. Nesouhlas Senátu nemůže být Poslaneckou sněmovnou přehlasován. Ratifikovanou smlouvu podepisuje prezident republiky společně s předsedou vlády nebo jím pověřeným členem vlády.

Vládní mezinárodní smlouvy, které může na základě rozhodnutí prezidenta republiky sjednat vláda, nevyžadují k jejímu schválení souhlasu Parlamentu. Výslednou smlouvu poté podepisuje pouze předseda vlády, nebo jím pověřený člen. Prezident republiky může stanovit podmínku, že podpis takto sjednané smlouvy bude podléhat i jeho podpisu.

Rezortní neboli ministerské mezinárodní smlouvy, které sjednává se svolením prezidenta republiky člen vlády, který je prezidentem republiky pověřen

¹²⁶ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

¹²⁷ FILIP, Jan. Výbrané kapitoly ke studiu ústavního práva. Vyd. 2. dopl. Brno: Masarykova univerzita, 2001. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2592-1

řízením příslušného ústředního správního orgánu, a týkají se jen jednoho rezortu, nevyžadují souhlas Parlamentu.¹²⁸

6.4. Přijímání, pověřování a odvolávání vedoucích zastupitelských misí

Pravomoc přijímat, pověřovat a odvolávat vedoucí zastupitelských misích má prezident republiky již od Prozatímní ústavy, kde bylo uvedeno, že prezident republiky přijímá a pověřuje vyslance, čímž byli myšleni i velvyslanci a tato pravomoc byla uvedena i ve všech následných ústavách na českém území.¹²⁹

Při výběru kandidátů, které provádí Ministerstvo zahraničí, se musí zohlednit názor prezidenta republiky, který má konečné slovo při pověření kandidáta. Ministerstvo zahraničí mimo to musí také zohlednit mezinárodněprávní obyčej – souhlas přijímacího státu (agrément). Pokud přijímací stát odmítne udělit agrément, není povinen sdělit vysílajícímu státu důvody, pro které jej odmítl.

Vedoucí zastupitelských misí, nebo také šéfové misí, jsou rozděleny do tří tříd. Z toho první a druhou třídu pověřuje prezident republiky, tedy velvyslance (1. třída) a vyslance, ministry a internuncii (2. třída). Třetí třídu, označovanou jako *chargés d'affaires*, pověřuje ministr zahraničních věcí.

Funkce diplomatické mise je ve Vídeňské úmluvě uvedená demonstrativně a to, že mimo jiného:

1. zastupování vysílajícího státu ve státě přijímacím,
2. chránění zájmů vysílajícího státu a jeho příslušníků ve státě přijímacím a podávat o nich zprávy vládě vysílajícího státu,
3. vedení jednání s vládou přijímacího státu,
4. zjišťování podmínek a vývoje v přijímacím státě a podávat o nich zprávy vládě státu vysílajícího
5. podporování diplomatických vztahů mezi oběma státy a rozvíjení jejich hospodářských, kulturních a vědeckých styků.¹³⁰

¹²⁸ MLSNA, Petr a Jan KNĚŽÍNEK. Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-783-6

¹²⁹ Zákon č. 37/1918 Sb., o prozatímní ústavě

¹³⁰ Vyhláška č. 157/1964 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích

6.5. Vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny a Senátu

Prezident republiky vyhlašuje volby do Parlamentu pomocí zákona nejpozději tři měsíce před uplynutím volebního období. Pokud by prezident republiky volby nevyhlásil, učinil by to za něj předseda poslanecké sněmovny, jednalo by se o volby do Poslanecké sněmovny, nebo předseda Senátu, šlo by o volby do Senátu.¹³¹ Do Parlamentu České republiky se volí na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Hlasování je tajné. Rozdíl mezi volbou do Poslanecké sněmovny a Senátu je ten, že do Poslanecké sněmovny se volí podle zásad poměrného zastoupení, kde platí, že každá strana či hnutí, které dosáhne ve volbách více jak 5 % hlasů, se dostala do Poslanecké sněmovny. Volby do Senátu probíhají podle zásad většinového systému, kde platí, že ten, kdo získá více jak 50 % hlasů, je zvolen senátorem. Volby do Parlamentu České republiky se konají ve dvou dnech, a to v pátek od 14:00 do 22:00 hodin a v sobotu od 8:00 do 14:00 hodin. Voličem je pouze státní občan České republiky, který nejpozději v druhý den voleb dosáhl věku 18 let. Překážkou ve výkonu volebního práva je omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva. Volič může hlasovat pouze osobně.¹³²

Poslední vyhlášené volby do Poslanecké sněmovny byly ze dne 19. dubna 2017, kde prezident republiky vyhlásil volby na pátek 20. a sobotu 21. října 2017. Toto rozhodnutí prezidenta republiky kontrasignoval předseda vlády Bohuslav Sobotka.¹³³ Volby vyhrálo politické hnutí ANO, které získalo 29,64 % hlasů a 78 mandátů. Dále se do Poslanecké sněmovny dostalo dalších 8 politických stran a hnutí.¹³⁴

6.6. Vrchní velitel ozbrojených sil

Prezident republiky je historicky vrchním velitelem ozbrojených sil. Tuto pravomoc obsahovala již Prozatímní ústava, kde měl prezident republiky postavení nejvyššího velitele vojska.¹³⁵ I následné Ústavy obsahovali buď ve

¹³¹ SLÁDEČEK, Vladimír. Ústava České republiky: komentář. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9

¹³² Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů

¹³³ Rozhodnutí č. 135/2017 Sb., Rozhodnutí prezidenta republiky o vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

¹³⁴ Výsledky voleb v České republice: Volby do Poslanecké sněmovny 2017 (konečné výsledky) [online]. 9. 1. 2013 [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: <https://volby.idnes.cz/poslanecka-snemovna-2017.aspx>

¹³⁵ Zákon č. 37/1918 Sb., o prozatímní ústavě

stejně, nebo lehce modifikované formě ustanovení, že prezident republiky je vrchním velitelem ozbrojených sil.¹³⁶

Ozbrojené síly se dle zákona člení na armádu, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž. Ozbrojené síly jsou tvořeny vojáky v činné službě, kteří skládají vojenskou přísahu, která zní: „*Já, voják, vědom si svých občanských a vlasteneckých povinností, slavnostně prohlašuji, že budu věrný České republice. Budu vojákem statečným a ukázněným, budu plnit úkoly ozbrojených sil a budu dodržovat právní a vojenské předpisy. Svědomitě se budu učit ovládat vojenskou techniku a zbraně, připravovat se k obraně České republiky a budu ji bránit proti vnějšímu napadení. Pro obranu vlasti jsem připraven nasadit i svůj život. Tak přísahám!*“.¹³⁷

Základním obsahem pravomoci být vrchním velitelem ozbrojených sil je určovat, že vojsko České republiky má být nasazeno a má nařizovat mobilizaci. Dalšími pravomocemi, které už ovšem nepodléhají kontrasignaci předsedy vlády nebo jím pověřeného člena, jsou prezidentovy projevy k vojsku při určitých příležitostech. Prezident republiky je nadřizen všem příslušníkům sloužícím v ozbrojených silách, propůjčuje rozkazem prapory a čestné názvy vojenským jednotkám – 8. května roku 2002 propůjčil Václav Havel 1. mechanizované divizi bojový prapor a název Albrechta z Valdštejna.¹³⁸

6.7. Jmenování a povyšování generálů

Pravomoc prezidenta republiky jmenovat a povyšovat generály má prezident republiky vůči armádě i bezpečnostním sborům, mezi které patří Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor, Celní správa, Vězeňská služba, Bezpeční informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.¹³⁹ V armádě České republiky jsou čtyři generálské hodnosti, a to:

1. brigádní generál,
2. generálmajor,
3. generálporučík,
4. armádní generál.

V bezpečnostních sborech jsou hodnosti pouze tři, a to:

¹³⁶ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

¹³⁷ Ustanovení § 3a Zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky

¹³⁸ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

¹³⁹ Zákon č. 361/2003 Sb., Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

1. brigádní generál,
2. generálmajor,
3. generálporučík.

Prezident republiky jmenuje a povyšuje generály na návrh vlády a jejich jmenování podléhá i kontrasignaci, takže se dá říci, že vláda má v této pravomoci prezidenta dvojí kontrolu. Jiné podmínky na jmenování a povyšování generálů právní řád České republiky neuvádí. Povyšování tradičně probíhá na Pražském hradě v termínech 8. května u příležitosti Dne vítězství nebo na Den vzniku samostatného Československa 28. října.¹⁴⁰

6.8. Propůjčování a udělování státních vyznamenání

Prezident republiky ze zákona propůjčuje a uděluje státní vyznamenání. Prezident se může rozhodnout touto pravomocí zmocnit i jiný orgán. Státními vyznamenání jsou řády – Řád Bílého lva, Řád T. G. Masaryka a medaile – Medaile za hrdinství a Medaile za zásluhy. Řády jsou vyšší forma vyznamenání než medaile a řády se pouze propůjčují státním občanům České republiky, občanům jiných států se udělují. Medaile se pouze udělují. Vyznamenání, pokud prezident republiky tuto pravomoc nezmocnil jiný orgán, předává prezident republiky vždy k 28. říjnu. Prezident republiky je sám nositelem Řádu Bílého lva, který je nejstarším řádem a Řádu T. G. Masaryka. Pokud by se obě komory Parlamentu usnesly, může být jejich doživotním nositelem.¹⁴¹ Zákon nám říká, že: „*Návrhy na propůjčení nebo udělení vyznamenání předkládají prezidentu republiky Poslanecká sněmovna, Senát a vláda; prezident republiky může propůjčit nebo udělit vyznamenání i bez takového návrhu.*“¹⁴² Z tohoto ustanovení plyne, že je čistě na prezidentu republiky, koho vyznamená, jelikož návrhem Poslanecké sněmovny, Senátu či vlády není prezident republiky vázán a může dokonce vyznamenat osobnost bez tohoto návrhu. Prezidentovo rozhodnutí ovšem podléhá kontrasignaci předsedy vlády nebo jím pověřeným členem.

Udělením či propůjčením státních vyznamenání stát oceňuje jejich vynikající občanské zásluhy o budování svobodné demokratické společnosti, výsledky práce, hrdinské činy apod. Řád Bílého lva propůjčuje či uděluje prezident republiky „*občanům České republiky za zvláště vynikající zásluhy*

¹⁴⁰ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

¹⁴¹ Zákon č. 157/1994 Sb., o státních vyznamenáních

¹⁴² Ustanovení § 8 Zákona č. 157/1994 Sb., o státních vyznamenáních

*o stát, zejména v oblasti politiky, správy státu, rozvoje hospodářství, vědy, techniky, kultury, umění, školství, za mimořádné zásluhy o obranu a bezpečnost státu, za vynikající velitelskou a bojovou činnost, za vědeckou a odbornou práci vojenského a branného charakteru a za významné proslavení vlasti v zahraničí, nebo těm, kteří nejsou občany České republiky, za zvláště vynikající zásluhy ve prospěch České republiky.*¹⁴³ Řád Bílého lva se rozděluje do 5 tříd, kde první třída je nejvyšší a dělí se do dvou skupin – občanskou a vojenskou. Nositeli řádu je udělována číslovaná řadová insignie s číslovanou listinou. Řád Tomáše Garrigua Masaryka je propůjčován nebo udělován prezidentem republiky osobám, které se vynikajícím způsobem zasloužily o rozvoj demokracie, humanity a lidských práv. Řád Tomáše Garrigua Masaryka, stejně jako Řád Bílého lva, má 5 tříd, kde první je třídou nejvyšší. Medaile Za hrdinství je udělována prezidentem republiky osobám, které se s nasazením vlastního života zasloužili o záchranu lidského života nebo značných materiálních hodnot. Medaile je ražena ve stříbru a má průměr 33 mm. Medaile Za zásluhy jsou udělovány prezidentem republiky osobám, které se zasloužili o stát nebo územní samosprávný celek v oblasti hospodářské, vědy, techniky, kultury, umění, sportu, výchovy a školství, obrany, bezpečnosti státu a občanů. Medaile Za zásluhy má tři stupně, kde první je tím nejvyšším a stejně, jako medaile Za hrdinství, má průměr 33 mm.¹⁴⁴

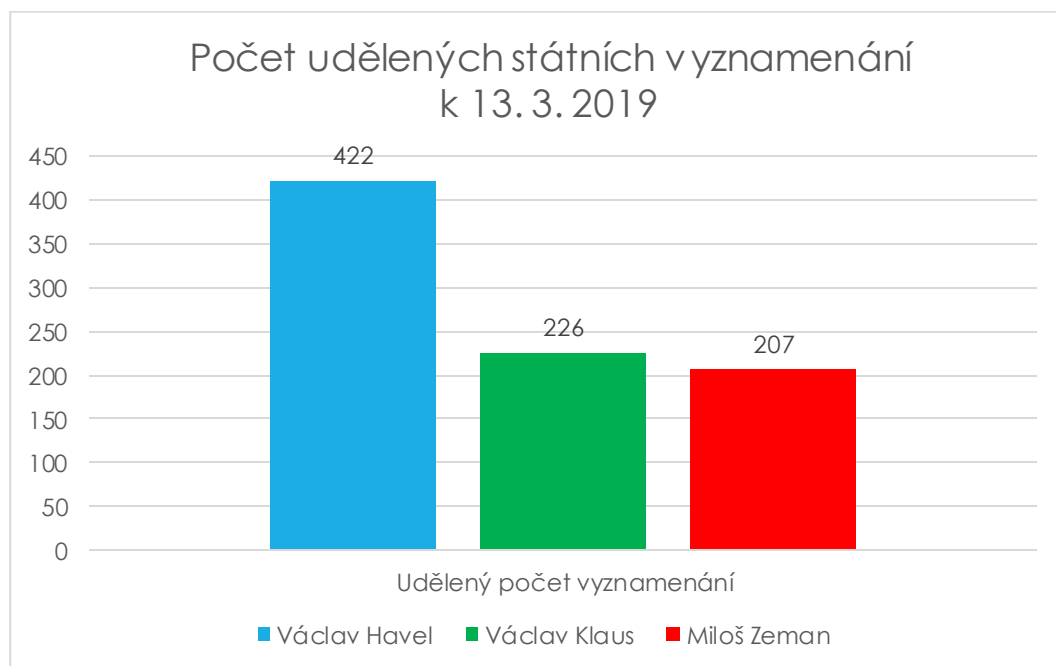
Poslední udělování státních vyznamenání proběhlo tradičně 28. 10. 2018 na Pražském hradě, kde prezident republiky udělil celkově 41 vyznamenání. Nejvýznamnějším vyznamenáním, Řádem Bílého lva, bylo vyznamenáno šest osobností, z toho tři byly uděleny in memoriam prvorepublikovým generálům Josefu Bílému, Karlu Husákovi a Stanislavu Čečkovi. Řádem Tomáše Garrigua Masaryka byli vyznamenáni dva lékaři a medaili Za hrdinství byly uděleny třem padlým vojákům z Afghánistánu z konce srpna roku 2018 či učitelce Darině Nešporové, která zachránila život třem dětem předškolního věku. Medaili Za zásluhy v odvětví sportu dostali například brankář fotbalového klubu Arsenal Petr Čech, dvojnásobná olympijská vítězka Ester Ledecká či tenista Radek Štěpánek.¹⁴⁵

¹⁴³ Článek 1 Přílohy č. 1 Zákona č. 157/1994 Sb., o státních vyznamenáních

¹⁴⁴ Přílohy 1-4 zákona č. 157/1994 Sb., o státních vyznamenáních

¹⁴⁵ BÁŠTĚCKÁ, Barbora. Prezident Zeman udělil státní vyznamenání celkem 41 osobnostem. Jako první byli oceněni tři padlí vojáci [online]. 28.10.2018 [cit. 2019-3-15]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66315500-zive-sledujte-slavnostni-predavani-statnich-vyznamenani-na-prazskem-hrade>

Graf 3 Počet udělených státních vyznamenání



146

6.9. Jmenování soudců

Pravomoc prezidenta republiky jmenovat soudce obecných soudů je podmíněno kontrasignací předsedy vlády nebo jím pověřeného člena. Prezident republiky může jmenovat soudcem pouze občana České republiky, který dosáhl věku 30 let, má vystudované právní magisterské studium, tříletou právní praxi, úspěšně složené justiční zkoušky, je bezúhonný, svéprávný a souhlasí se svým ustanovením za soudce.¹⁴⁷ Jmenování soudci jsou do svého úřadu jmenování bez časového omezení a prezident republiky nemá pravomoc je odvolat. Odvolat soudce může pouze Nejvyšší správní soud, a to pouze na základě kárného řízení. Prezident republiky v tomto směru může vystupovat jako kárný žalobce.¹⁴⁸ Jmenování soudci skládají slib do rukou prezidenta republiky, který zní: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že se budu řídit právním řádem České republiky, že jej*

¹⁴⁶ VOJÍŘ, Aleš. Výsledky voleb v České republice [online]. 27. 10. 2016 [cit. 2019-3-13]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/vyznamenani-od-prezidentu-umelci-az-pak-hrdinove-20161026.html;

Zeman vyznamenal 41 lidí. Včetně miliardáře Krúpy a zbrojaře Strmada [online]. 28. 10. 2018 [cit. 2019-3-13]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/zive-kdo-dostane-statni-vyznamenani-zacina-slavnostni-ceremonial-na-hrade.A181028_170520_ln_domov_pev

¹⁴⁷ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů

¹⁴⁸ Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů

*budu vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a že v souladu s ním budu rozhodovat nezávisle, nestranně a spravedlivě."*¹⁴⁹

Poslední jmenování soudců proběhlo 31. 1. 2018 na Pražském hradě, kde prezident republiky jmenoval 25 nových soudců, kteří mají nahradit soudce končující svou profesní kariéru a částečně posílit ty soudy, kde je nedostatek soudců a tím je narušena rychlost řízení.¹⁵⁰

Aktuálně vláda České republiky projednává návrh ministra spravedlnosti, Jana Kněžinka, který navrhuje jmenovat 24 nových soudců.¹⁵¹

6.10. Nezahájení a nepokračování v trestním řízení

Prezident republiky má právo udělit milost ve formě abolice, která na rozdíl od agraciace a rehabilitace je podmíněna kontrasignací předsedy vlády nebo jím pověřeným členem. Více v kapitole 5.6. Odpuštění a zmírnění trestů, zahlazení odsouzení.

6.11. Amnestie

Pravomoc prezidenta republiky udělit amnestii, která se vyhláší ve Sbírce zákonů, podléhá kontrasignace předsedy vlády nebo jím pověřeného člena. Rozdíl mezi milostí a amnestií je v tom, že milost je udělena jednomu konkrétnímu člověku, ale amnestie se týká všech lidí, které splňují dané podmínky uvedené v amnestii – například věkem, spáchaným trestným činem nebo délkou odsouzení. Amnestie je obecným rozhodnutím a k její aplikaci je třeba individuálního rozhodnutí soudu či státního zástupce ve formě usnesení, proti kterému je možný i řádný opravný prostředek. Pravomoc prezidenta udělit amnestii ovšem není omezena pouze na trestní právo, ale i vůči jiným veřejnoprávním sankčním řízením, tedy u přestupků. První amnestií byla amnestie prvního českého prezidenta, Václava Havla, z února 1993. Václav Havel vydal

¹⁴⁹ Ustanovení § 62 (1) Zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů

¹⁵⁰ VÁLOVÁ, Irena. Zeman jmenoval soudce. Mluvil o stíhání komunálních politiků a justiční mafii [online]. 31. 1. 2018 [cit. 2019-3-15]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/ze-man-jmenoval-soudce-mluvil-o-stihani-komunalnich-politiku-a-justicni-mafii/>

¹⁵¹ Vláda projedná Kněžinkův návrh na jmenování 24 nových soudců [online]. 13. 3. 2019 [cit. 2019-3-15]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2019/03/vlada-projedna-knezinkuv-navrh-jmenovani-24-novych-soudcu/>

ještě jednu svojí amnestií, a to v roce 1998. Poslední amnestií v historii České republiky byla amnestie bývalého prezidenta Václava Klause z 1. 1. 2013.¹⁵²

6.11.1. Amnestie Václava Klause

Bývalý prezident Václav Klaus se rozhodl vyhlásit amnestii při příležitosti 20 let samostatnosti České republiky 1. 1. 2013. Prezident republiky prominul ve svém rozhodnutí nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody, či jejich zbytky, které nepřevyšovaly délku jednoho roku. K tomu zároveň prominul nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky osobám, které dosáhly nebo mají dosáhnout v roce 2013 věku 75 let a zároveň jim byl uložen trest odnětí svobody nepřevyšující deseti let. Dále prezident republiky prominul nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, jestliže byly tresty pravomocně uloženy před 1. 1. 2013, pokud byl uložen trest nepřevyšující 24 měsíců a zároveň nebyl trest uložen:

1. za zločin, při kterém byla způsobena smrt či těžká újma na zdraví, nebo
2. za zločin proti životu a zdraví, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo proti rodině a dětem, nebo
3. osobě, která kromě trestné činnosti výše zmíněné byla v posledních pěti letech před 1. 1. 2013 odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo byla propuštěna z výkonu trestu odnětí svobody a nehledí se na ní, jako by nebyla odsouzena.

Prezident republiky dále prominul nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byl uložen trest ve výměře nepřevyšujících 3 roky a zároveň osoba, které byl trest uložen, dosáhla nebo má dosáhnout v roce 2013 věku 70 let. Prezident republiky také prominul podmíněně odložené tresty odnětí svobody osobám, které dosáhly nebo mají dosáhnout v roce 2013 věku 70 let nebo osobám, kterým byl uložen trest nepřevyšující dva roky. Prezident republiky také prominul nevykonané tresty obecně prospěšných prací a domácího vězení nebo jejich zbytky, pokud byly uloženy před 1. 1. 2013. Jako poslední prezident republiky nařídil, aby bylo zastaveno neskončené trestní stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému, jestliže od jeho zahájení k 1.

¹⁵² KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7

lednu 2013 uplynulo více než 8 let, pro trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let.¹⁵³

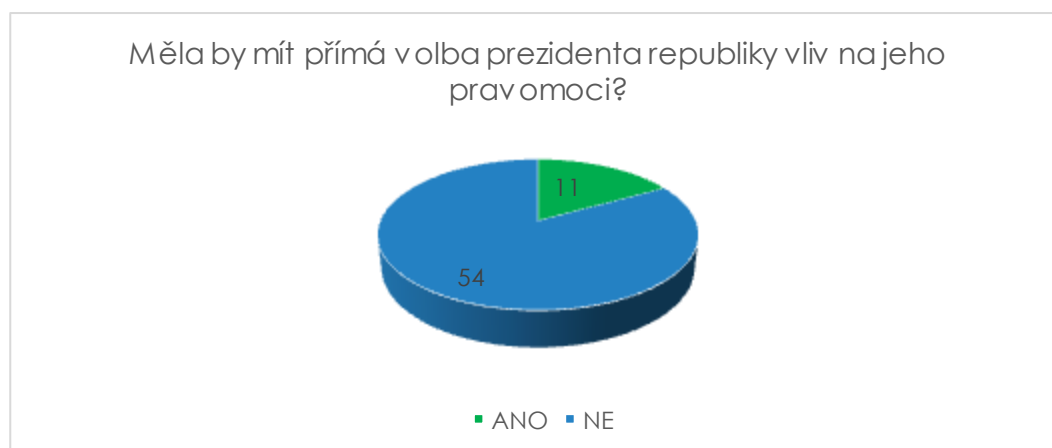
Tuto amnestii kontrasignoval předseda vlády Petr Nečas. Následně byla Senátem podána žaloba na prezidenta za velezradu, kterou Ústavní soud České republiky zamítl z důvodu, že prezidentův mandát krátce po vyhlášení amnestie skončil.¹⁵⁴ To mně přijde jako velice zajímavý důvod, a i trochu nepraktický, protože je sice trestem pro prezidenta republiky ztráta prezidentského úřadu a v době, kdy Ústavní soud zamítl žalobu, již Václav Klaus nebyl prezident, ale trest obnáší i to, že úřad prezidenta republiky nemůže znova nabýt.

6.12. Závěrečný dotazník

Na závěr své práce jsem se rozhodl vyhodnotit odpovědi, které jsem získal od široké veřejnosti krátký. Té jsem předložil krátký dotazník na téma pravomoci prezidenta České republiky. Rád bych dotazník a odpovědi od lidí rozebral, přehledně ukázal výsledky a následně to okomentovat vlastním názorem. Lidem jsem položil pět otázek, z toho jedna byla rozšiřovací k otázce jiné.

První položená otázka se týkala přímé volby prezidenta republiky a zněla: „Měla by mít přímá volba prezidenta republiky vliv na jeho pravomoci?“ a ten, kdo odpověděl, že ANO, tak měl ještě možnost zdůvodnit proč. Na první otázku bylo odpovězeno takto:

Graf 4 Měla by mít přímá volba prezidenta republiky vliv na jeho pravomoci?



83, 08 % lidí si myslí, že i když prezidenta České republiky volíme v přímých volbách, nemělo by to mít žádný vliv na jeho pravomoci a není to

¹⁵³ Rozhodnutí č. 1/2013 Sb., Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013

¹⁵⁴ K ústavní žalobě na hlavu státu Senát dosud přistoupil jednou [online]. 9. 5. 2017 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2017/05/k-ustavni-zalobe-hlavu-statu-senat-dosud-pristoupil/>

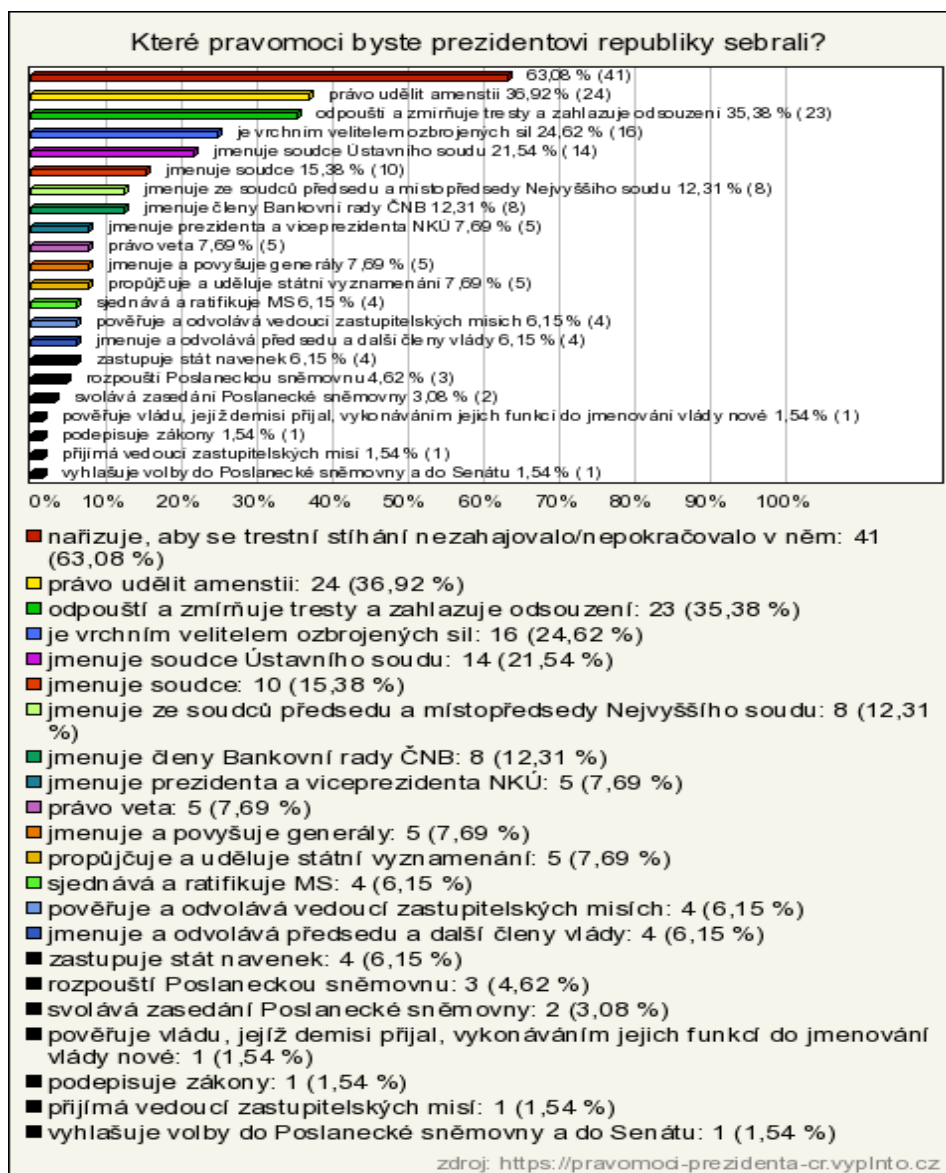
důvod k jejich změně. Zbýlých 16,92 % lidí si myslí, že by to na prezidentovy pravomoci vliv mít mělo. Jako z důvodů se objevil názor, že legitimita prezidenta republiky je dána od lidu, nikoliv od zákonodárského sboru. K tomuto názoru bych ještě rád přidal nápad jiného respondenta, že pokud právní úprava státu umožní lidu volit hlavu státu, měl by mít lid právo limitovat meze jeho pravomocí, popř. je rozšiřovat, opět přímou volbou. K těmto dvěma odpovědím bych rád napsal, že dle mého názoru by nebylo dobře nechávat na lidech, kteří mají volební právo, aby mohli rozhodovat o pravomocích prezidenta republiky. Je třeba se uvědomit, že prezidentovy pravomoci jsou dány z Ústavy ČR a bojím se, pokud by český lid měl možnost prezidentovy pravomoci měnit, dělo by se tak vždy, když by došlo ke změně hlavy státu nebo po jakékoliv větší mediální kauze a byla by tím narušena právní jistota. Další z názorů byl, že by měl mít prezident republiky možnost přehlasovat Poslaneckou sněmovnu a Senát. Touto pravomocí prezident republiky vlastně disponuje, a to jeho právem suspenzivního veta. Pokud respondent myslel, aby prezident republiky mohl celkově je přehlasovat s tím, že by například daný zákon nemohl vejít v platnost, pak by tu byl pomalu Parlament zbytečný, protože by vše záleželo na prezidentovi republiky, zda daný návrh zákona projde či nikoliv. V tomto směru se mi zdá rozumný názor, který zastává i prezident Miloš Zeman, že pokud prezident republiky vetuje zákon, mělo by být složitější prezidenta republiky přehlasovat. Nyní je k tomu potřeba nadpoloviční většina všech poslanců, tedy minimálně 101 hlasů. 101 hlasy ale na 99 % vláda disponuje, jelikož k získání důvěry je také zapotřebí minimálně 101 hlasů (za předpokladu, že při hlasování o získání důvěry vlády jsou přítomni všichni poslanci). Mým názorem je, aby se našel nějaký kompromis mezi nadpoloviční většinou všech a limitu k přijetí ústavního zákona, tedy třípětinové většiny. Další z názorů bylo, že prezident republiky je většinově volený úřad a jeho pravomoc by měla být posílena, a že jinak by přímá volba prezidenta neměla smysl a že přímo zvolený prezident má větší mandát než prezident zvolený parlamentem. S tímto názorem já nesouhlasím. Naše republika je parlamentní republikou a ne prezidentskou. Prezident republiky má v tomto formátu státu určité postavení, a to by jen změna volby prezidenta neměla měnit. Ani si nemyslím, že tím, že byl zvolen v přímých volbách, je jeho mandát větší.

Druhá, respektive třetí má otázka zněla: „*Které pravomoci byste prezidentovi republiky přidali?*“ Na tuto otázku mi 61 respondentů, tedy 93,58 %, napsalo, že by žádnou pravomoc prezidentovi republiky nepřidávali.

4 respondenti mi napsali pravomoc, kterou by prezidentovi přidali. První z nich je návrh na to, aby prezident republiky měl zákonodárnou iniciativu. Jak jsem ve své práci již uváděl, tento názor má i náš současný prezident Miloš Zeman. K tomuto názoru bych rád napsal, že prezident republiky má v naší zemi úplně jinou funkci a postavení než tu, aby předkládal zákony do Poslanecké sněmovny. Kdyby tuto pravomoc měl prezident dostat, asi bych uvítal podmínku přijetí zákona třípětinovou většinou všech poslanců. Další názor hovořil o možnosti libovolného zásahu do politické situace – suspendace jakéhokoliv politika při podezření z nezákonných aktivit. S tímto názor absolutně nesouhlasím a tvrdím, že prezident republiky by určitě s takovou pravomocí disponovat neměl, jelikož by tato pravomoc mohla být zneužita v politickém boji. Předposledním nápadem bylo, že prezident republiky by měl mít právo veta při změnách Ústavy. Je logické, že teď touto pravomocí prezident nedisponuje, jelikož k přijetí ústavních změn je potřeba třípětinová většina a k přehlasování prezidentského veta pouze nadpoloviční většina všech. Otázka by pak byla, kolik poslanců by bylo zapotřebí, aby mohlo být prezidentovo veto přehlasováno. Posledním názorem bylo, že prezident republiky by měl mít aspoň tak stejné pravomoci jako má premiér. To mi přijde jako naprosto nepřijatelné, jelikož by pak funkce premiéra byla zbytečná a mohl by ji rovnou zastávat prezident republiky.

Další má otázka zněla: „*Které pravomoci byste prezidentovi republiky sebrali?*“ Respondentům jsem dal na výběr ze všech Ústavou vyjmenovaných pravomocí prezidenta republika s neomezeným počtem možností výběru odpovědí. Odpovědi jsou uvedeny v následujícím obrázku.

Obrázek 1 Které pravomoci byste prezidentovi republiky sebrali?



Nejčastější odpovědí bylo, že by prezident republiky neměl disponovat pravomocí, kterou nařizuje, aby se nezačalo trestní stíhání, anebo aby se v něm nepokračovalo. Když jsem tuto otázku pokládal, myslel jsem si, že tato odpověď vyhraje a sám bych se k tomu, aby prezident republiky takovou pravomoc neměl, přikláněl, protože si myslím, že prezident republiky by neměl zasahovat do trestního stíhání a měl by nechat na nezávislé soudní moci, zda bude obviněný odsouzen či nikoliv. Jelikož prezident republiky disponuje pravomocí odpouštět tresty a zahlazovat odsouzení, přijde mi tato pravomoc jako nadbytečná.

Když se celkově podíváme na výsledné odpovědi, tak respondenti často nechtějí, aby prezident republiky disponoval pravomocemi, kterými by mohl zasahovat do soudních záležitostí.

Má poslední otázka zjišťovala, jestli by nějak chtěli upravit dané pravomoci, které prezident republiky nyní má. Jedna z odpovědí byla, že by stálo uvažovat o změně „jmenovacích“ pravomocí tak, aby nemohla nastat situace, kdy prezident odmítne jmenovat soudce či profesora, ačkoliv jsou pro to splněny všechny podmínky. Dle názoru respondenta by to měl být již jen v zásadě deklaratorní a pro prezidenta povinný krok. S tímto názorem se ztotožňuji a také si myslím, že by to měl být pro prezidenta stejný krok, jako pro předsedu vlády, který kontrasignuje rozhodnutí prezidenta republiky vždy, nejsou-li porušeny zákonné důvody, tedy, prezident republiky by musel jmenovat každého soudce či profesora, který byl řádně navržen a splňuje veškeré podmínky k jmenování. Dalším z názorů bylo, že by respondent rád upravil pravomoc u jmenování vlády, aby prezident republiky nesměl pověřit 2x za sebou stejného člověka předsedou vlády, pokud nedostal v první pokusu důvěru Poslanecké sněmovny. Tento názor je zajímavý, a když se nad ním více zamyslím, určitě by napomohl k rychlejšímu získání důvěry v Poslanecké sněmovně a asi by se neopakovala situace, která nastala po posledních volbách do Poslanecké sněmovny, kdy se uskutečňoval první pokus na získání důvěry a již bylo dopředu skoro jisté, že vláda důvěru nezíská. Drtivá většina názorů byla, že by pravomoci prezidenta nijak neměnili, nebo nevědí, jak současné pravomoci změnit. Poslední skupinou odpovědí bylo, že pravomoci by ponechali, ale změnili by současného prezidenta republiky či že pravomoci jsou v pořádku ale ne v rukách Miloše Zemana. K těmto odpovědím se já vyjadřovat nebudu, jelikož svoji diplomovou práci chci pojmut neutrálně bez svého politického názoru a rád bych na problematiku pravomocí prezidenta republiky koukal v obecné rovině.

7. Závěr

Ve své diplomové práci na téma Pravomoci prezidenta České republiky jsem zpočátku vysvětlil pojem prezidenta České republiky, popsal způsob volby a podmínky jeho volitelnosti.

V další části práce jsem shrnul pravomoci prezidenta republiky, které byly dány různými ústavami v různých dobách vývoje československého státu, tyto pravomoci jsem zasadil do základního historického kontextu. V závěru této kapitoly jsem nejdůležitější rozdíl shrnul do dvou přehledných tabulek. Zjistil jsem, že s výjimkou Prozatímní ústavy z roku 1918, která předpokládala brzký vznik ústavy nové a dávala hlavě státu relativně malé pravomoci, nedošlo k výraznějším změnám týkajících se pravomocí nejvyššího ústavního činitele. Změny se týkaly zejména procedurálních záležitostí a podmínek výkonu prezidentského úřadu. Výsledkem stability prezidentských pravomocí byl postupný vývoj různých ústavních zvyklostí, které, ačkoli nejsou v ústavních ani jiných zákonech uvedeny, společnost jejich dodržování od prezidenta republiky očekává a jsou brány v potaz i při rozhodování Ústavního soudu.

V následující kapitole bylo rozebráno aktuální postavení prezidenta v České republice a vliv přímé volby na jeho pravomoci. Přestože současná hlava státu často zdůrazňuje důležitost přímé volby, přímá volba prezidenta je pouze procedurální změnou volby nejvyššího ústavního činitele. Dle Ústavy ČR změna způsobu zvolení nepřináší žádnou změnu týkající se postavení hlavy státu ani nedává prezidentovi žádné další pravomoci. Na druhou stranu, přímá volba prezidenta rovněž nemění minimální odpovědnost hlavy státu. Prezident může být trestně stíhán jen za velezradu a jediným možným trestem zůstává ztráta prezidentského úřadu a možnosti jej znovu nabýt.

V posledních dvou kapitolách jsem shrnul kontrastované a nekontrastované pravomoci prezidenta. Na příkladu tří dobře kvantifikovatelných pravomocí jsem porovnal přístup všech českých polistopadových prezidentů k jejich právům a povinnostem. Zajímavou skutečností je, že současný prezident využíval hodnocené pravomoci v porovnání se svými předchůdci nejméně – Miloš Zeman doposud vetoval nejméně zákonů, dal nejméně milostí a udělil nejméně státních vyznamenání.

V úplném závěru své diplomové práce jsem vyhodnotil vlastní dotazník zkoumající názor široké veřejnosti na pravomoci prezidenta České republiky. Český národ se většinou ztotožňuje s tím, že přímá volba nemá hlavě státu dávat

větší pravomoci. Veřejnost by dokonce ráda některá práva prezidentovi odebrala. Nejvíce lidem vadí možnost nejvyššího ústavního činitele zasahovat do soudní moci. Téměř dvě třetiny respondentů by hlavě státu neumožnilo zamezit zahájení trestního řízení, respektive zastavit trestní řízení již zahájené. Více než třetina dotázaných by zrušila prezidentské právo amnestie a odpouštění a zmírňování trestů a zahlazování odsouzení.

Ve své diplomové práci jsem seznámil laickou i odbornou veřejnost v současné době s velmi aktuální problematikou pravomocí prezidenta České republiky. Ukázal jsem, že se práva a povinnosti hlavy státu od první republiky výrazněji nezměnily, přestože se přístup k nim u jednotlivých prezidentů může výrazně lišit.

Seznam grafů

Graf 1 Počet milostí prezidentů ČR	31
Graf 2 Počet veto vaných zákonů prezidentů ČR.....	35
Graf 3 Počet udělených státních vyznamenání	48
Graf 4 Měla by mít přímá volba prezidenta republiky vliv na jeho pravomoci?	51

Seznam tabulek

Tabulka 1 Srovnání podmínek prezidentského úřadu	21
Tabulka 2 Srovnání pravomocí prezidenta	22

Seznam obrázků

Obrázek 1 Které pravomoci byste prezidentovi republiky sebrali? 54

Seznam použité literatury a jiných zdrojů

- BÁRTA, Pravomoci prezidenta v československé ústavě, 2010
- Československé dějiny státu a práva (1918-1945). Brno: Doplněk, 1991. ISBN 80-210-0346-4
- FILIP, Jan. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva. Vyd. 2. dopl. Brno: Masarykova univerzita, 2001. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-2592-1
- FILIP, Jan. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva. Dotisk 2. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Brno: Václav Klemm, 2011. ISBN 978-80-904083-7-1
- GERLOCH, Aleš, Vladimír ZOUBEK a Jiří HŘEBEJK. Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva. Vyd. 4., aktualiz. a dopl. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-077-8
- JANÁK, Jan a Zdeňka HLEDÍKOVÁ. Dějiny správy v českých zemích do roku 1945. Praha: Státní pedagogické nakl., 1989. ISBN 80-04-21189-5
- KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3
- KLÍMA, Karel. Ústavní právo. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 9788073802615
- KLOKOČKA, Vladimír. Ústavní zřízení České republiky. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 80-7021-192-x
- KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7
- MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1
- MLSNA, Petr a Jan KNĚŽÍNEK. Mezinárodní smlouvy v českém právu: teoretická východiska, sjednávání, schvalování, ratifikace, vyhlášení a aplikace. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-783-6
- PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. 2., podstatně rozš. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2008-. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-80-7201-694-5
- PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-90-5

- PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. Praha: Linde, 1998. ISBN 80-7201-141-3
- PEŠKA, Zdeněk. Komentované zákony Československé republiky – Československá ústava a zákony s ní souviselé. 1. díl, vyd. Praha: Československý kompas, 1935
- RYCHETSKÝ, Pavel. Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-809-3
- SLÁDEČEK, Vladimír. Ústava České republiky: komentář. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9
- ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. ISBN 978-80-210-4520-0
- VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA. Politický systém České republiky: historie a současnost. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-893-7
- WEYR, František: Československé právo ústavní, Praha: Melantrich a. s. 1937
- ZDOBINSKÝ, Stanislav a Stanislav MATOUŠEK. Štátne právo ČSSR: celoštátna vysokoškolská učebnica pre právnicke fakulty vysokých škôl. Bratislava: Obzor, 1987. Vysokoškolské učebnice (Obzor)
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky
- Ústavní zákon č. 121/1920 Sb., Ústavní listina Československé republiky
- Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci
- Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky
- Ústavní zákon č. 50/1975 Sb., kterým se doplňuje čl. 64 ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci
- Zákon č. 114/1993 Sb., o Kanceláři prezidenta republiky
- Zákon č. 157/1994 Sb., o státních vyznamenáních
- Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky

- Zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů
- Zákon č. 271/1919 Sb., kterým se mění zákon o prozatímní ústavě
- Zákon č. 361/2003 Sb., Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
- Zákon č. 37/1918 Sb., o prozatímní ústavě
- Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů
- Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů
- Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny
- Rozhodnutí č. 135/2017 Sb., Rozhodnutí prezidenta republiky o vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
- Rozhodnutí č. 1/2013 Sb., Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013
- Nález č. 91/2001 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, sv. 22 (285/2001 Sb., Pl. ÚS 14/01
- Nález ústavního soudu č. 30/1998 Sb., ve věci návrhu prezidenta republiky na zrušení zákona č. 243/1997 Sb., kterým se mění zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů
- BÁŠTĚCKÁ, Barbora. Prezident Zeman udělil státní vyznamenání celkem 41 osobnostem. Jako první byli oceněni tři padlí vojáci [online]. 28.10.2018 [cit. 2019-3-15]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66315500-zive-sledujte-slavnostni-predavani-statnich-vyznamenani-na-prazskem-hrade>
- BÉM, Roman. Klaus teoretik: Veto jednou za 10 let. Klaus v praxi: 59 vet [online]. 4. 3. 2013 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1114710-klaus-teoretik-veto-jednou-za-10-let-klaus-v-praxi-59-vet>
- Členové bankovní rady [online]. [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/bankovni_rada/clenove_bankovni_rady/

- Jednání Poslanecké sněmovny [online]. [cit. 2019-3-5]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=172>
- K ústavní žalobě na hlavu státu Senát dosud přistoupil jednou [online]. 9. 5. 2017 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2017/05/k-ustavni-zalobe-hlavu-statu-senat-dosud-pristoupil/>
- Kolegium NKÚ [online]. [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/cz/o-nas/organizacni-struktura/kolegium>
- KUBIŠTOVÁ, Pavla. S milostí pro Kajínka souhlasí 54 procent lidí, ukázal průzkum pro ČT [online]. 14. 5. 2017 [cit. 2019-3-8]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ovm-pelikan-a-wagnerova-o-kajinkovi.A170514_114734_domaci_pku
- MENŠÍK, Jan. "Zoufalý akt" Zeman využil šestkrát. Uspěl jen jednou, když vetoval pokažený zákon [online]. 7. 3. 2017 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zeman-za-ctyri-roky-vetoval-sest-zakonu-az-na-jedno-veto-ho/r~0235d638028811e7b0800025900fea04/?redirected=1552911548>
- Postavení a pravomoci Ústavního soudu [online]. [cit. 2019-3-8]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci/>
- Prezident republiky jmenoval nového prezidenta NKÚ: Tisková zpráva [online]. [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/prezident-republiky-jmenoval-noveho-prezidenta-nku-id4674/>
- Prezident republiky jmenoval novou viceprezidentku NKÚ: Tisková zpráva [online]. [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: <https://nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/prezident-republiky-jmenoval-novou-viceprezidentku-nku-id4705/>
- PŘEHLEDNĚ: Zeman chce pro prezidenta více pravomocí, Drahošovi stačí [online]. 20. 1. 2018 [cit. 2019-3-5]. Dostupné z: https://volby.idnes.cz/prezident-volby-jiri-drahos-milos-zeman-fd1-volby.aspx?c=A180119_114745_prezidentske-volby-2018_jkk
- Rozpuštění Poslanecké sněmovny [online]. [cit. 2019-3-7]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/cms.sqw?z=5827>
- Sněmovna neschválila návrh na vyslovení nedůvěry vládě ČR [online]. 26. 5. 2015 [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/cms.sqw?z=7907>

- Současní funkcionáři a soudci [online]. [cit. 2019-3-8]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/soucasni-funkcionari-a-soudci/>
- Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: Stenoprotokol, středa 30. listopadu 1938 [online]. [cit. 2019-3-3]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/psse/stenprot/002schuz/s002001.htm>
- ŠULC, Viktorín. Havel během 12 let v úřadu udělil řadu sporných milost [online]. 2. 2. 2003 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/1831-havel-behem-12-let-v-uradu-udelil-radu-spornych-milosti.html>
- Tisková konference po jednání vlády [online]. 9. 1. 2013 [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tiskove-konference/tiskova-konference-po-jednani-vlady--9--ledna-2013--102391/>
- VÁLOVÁ, Irena. Zeman jmenoval soudce. Mluvil o stíhání komunálních politiků a justiční mafii [online]. 31. 1. 2018 [cit. 2019-3-15]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/zeman-jmenoval-soudce-mluvil-o-stihani-komunalnich-politiku-a-justicni-mafii/>
- Vedoucí Kanceláře prezidenta republiky. www.hrad.cz [online]. [cit. 2019-2-17]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/kancelar-prezidenta-republiky/organizacni-struktura>
- Vláda projedná Kněžinkův návrh na jmenování 24 nových soudců [online]. 13. 3. 2019 [cit. 2019-3-15]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2019/03/vlada-projedna-knezinkuv-navrh-jmenovani-24-novych-soudcu/>
- VOJÍŘ, Aleš. Výsledky voleb v České republice [online]. 27. 10. 2016 [cit. 2019-3-13]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/vyznamenani-od-prezidentu-umelci-az-pak-hrdinove-20161026.html
- Výsledky voleb v České republice: Volby do Poslanecké sněmovny 2017 (konečné výsledky) [online]. 9. 1. 2013 [cit. 2019-3-11]. Dostupné z: <https://volby.idnes.cz/poslanecka-snemovna-2017.aspx>
- Za deset let na Hradě udělil Klaus 438 milostí. Na rozdíl od Havla s nimi šetřil [online]. 25. 12. 2012 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/clanek/zpravy/domaci/za-deset-let-na-hrade-udelil-klaus-438-milosti-proti-havlovi-s-nimi-setril.html>

- Zeman poprvé použil veto, nepodepsal novelu o odpadech [online]. 2. 5. 2013 [cit. 2019-3-15]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/300850-zeman-poprve-pouzil-veto-nepodepsal-novelu-o-odpadech.html>
- Zeman udělil milost handicapovanému neplatiči alimentů [online]. 22. 10. 2018 [cit. 2019-3-9]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/486898-zeman-ude-lil-milost-handicapovanemu-neplatici-alimentu.html>
- Zeman vyznamenal 41 lidí. Včetně miliardáře Krúpy a zbrojaře Strnada [online]. 28. 10. 2018 [cit. 2019-3-13]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/zive-kdo-dostane-statni-vyznamenani-zacina-slavnostni-ceremonial-na-hrade.A181028_170520_ln_domov_pev

Cizojazyčné resumé

In my diploma work concerning the Powers of the President of the Czech Republic I firstly explained the concept of the President of the Republic. The next part was devoted to the history of the Czechoslovak constitutions, I analyzed the requirements for the presidential candidates and the powers given to the president by specific constitutions. The most significant changes came from the 1960 Constitution, followed by a direct presidential election in 2012. In the next part of my work I focused on the current position of the President of the Czech Republic and the influence of direct election on his powers. The direct election brought several changes in constitutional laws, but it had no major influence on the president's position and powers. The president is not responsible for his office, he can only be prosecuted for treason; the only punishment may be the loss of the office and the impossibility of regaining it. In the last chapters, I have dealt with the issue of the countersigned and uncontested powers of the president. I interspersed this analysis with the best-known cases or events that concerned the given powers. At the end of my work I evaluated my own questionnaire examining the public view on the powers of the President of the Czech Republic. The questionnaire emerged that the Czech nation think that the direct presidential election does not affect its position and powers. Furthermore, the respondents would like to take away the president's powers enabling the interference with judicial power.